

Analiza kineskih investicija u Europi

Blažević, Andrija

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:184117>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

**Ekonomski fakultet Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovna
ekonomija - smjer Financije**

Analiza kineskih investicija u Europi

Diplomski rad

Andrija Blažević

Zagreb, srpanj, 2022.

Sveučilište u Zagrebu

**Ekonomski fakultet Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovna
ekonomija - smjer Financije**

Analiza kineskih investicija u Europi

Analysis of Chinese investments in Europe

Diplomski rad

Student: Andrija Blažević, 0067558293

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Danijel Mlinarić

Zagreb, srpanj 2022.

Sažetak

Narodna Republika Kina je utjecajan gospodarski faktor međunarodnih procesa, prepoznat od međunarodne zajednice zbog svoje ekonomske važnosti za globalno gospodarstvo. Gospodarski rast NR Kine počeo je prije 21. stoljeća, te se korijeni istog nalaze u liberalizaciji kineskog gospodarstva, koje se počelo provoditi 1978. godine pod vodstvom Deng Xiapinga. NR Kina je osamdesetih godina 20. stoljeća liberalizirala svoju ekonomiju kako bi postala interesantna za strane investitore, i razvila proizvodni sektor. Pružajući zapadnim kompanijama jeftinu radnu snagu u svojim specijalnim ekonomskim zonama, započeo je proces industrijalizacije uz pomoć zapadnog kapitala i inovacija. Zbog promjene kineskih kompanija i zahvaljujući socijalizmu s kineskim karakteristikama, zaoštrila se konkurencija s zapadnim kompanijama.

Danas je NR Kina zemlja koja je doživjela ekonomski napredak, a jedan od produkata spomenutog gospodarskog uspona su direktne strane investicije (engl. Foreign Direct Investment). Pomoću stranih direktnih investicija, NR Kina u pokrenutim međunarodnim inicijativama kao npr. Jedan pojas, jedan put (engl. One Belt, One Road OBOR) povećava svoj ekonomski i politički utjecaj izvan državnih granica. Gospodarska inicijativa Jedan pojas, jedan put omogućava ekonomski rast zemalja u razvoju s NR Kinom kao predvodnicom novih projekata. Povećana kineska investicijska aktivnost je primjetna u Europi. Zemlje u istočnoj i središnjoj Europi su zbog kineskih ulagačkih aktivnosti ostvarile povećani priljev stranih investicija.

S druge strane, inicijativa Jedan pojas, jedan put je svojevrstan izazov postojećem vodstvu EU i ostalih europskih zemalja iz dva razloga. Prvi razlog je činjenica da se kinesko gospodarstvo želi prilagoditi i djelovati unutar kapitalističkog poretka što može dovesti do smanjenja konkurentnosti europskih kompanija. Europska zabrinutost se povećava zbog sve većeg broja preuzimanja i pripajanja prilikom kineskih investicija. Kineske investicije u Europi se provode uz potporu državnih institucija putem kineskih kompanija kao što su Huawei ili China Ocean Shipping Company (COSCO). Drugi razlog potencijalnog izazova je kreditiranje projekata u Europi od strane Azijske infrastrukturne investicijske banke i Kineske banke za uvoz i izvoz (engl. Exim Bank). NR Kina je zbog lakše dostupnosti i smanjenom kontrolom alokacije svojih sredstava konkurent za EU u kreiranju novih infrastrukturnih projekata od strateške važnosti.

Ključne riječi: direktne strane investicije, OBOR, kineske investicije, preuzimanja i pripajanja

Summary

The People's Republic of China (PRC) is an influential economic factor in international processes, recognized by the international community for its economic importance to the global economy. The economic growth of the PRC began before the 21st century, and its roots lie in the liberalization of the Chinese economy, which began in 1978 under the leadership of Deng Xiaping. The PRC liberalized its economy in the 1980s to make it attractive to foreign investors, and developed a manufacturing sector. Providing Western companies with cheap labor in their special economic zones, the process of industrialization began with the help of Western capital and innovation. Due to the change of Chinese companies and thanks to socialism with Chinese characteristics, competition with Western companies intensified.

Today, PRC is a country that has experienced economic progress, and one of the products of this economic growth is foreign direct investment. With the help of foreign direct investments, the PRC is increasing its economic and political influence beyond national borders in launched international initiatives such as the One Belt, One Road (OBOR). OBOR Economic Initiative enables the economic growth of developing countries with the PRC as a leader in new projects. Increased Chinese investment activity is noticeable in Europe. Countries in Eastern and Central Europe have seen increased inflows of foreign investment due to Chinese investment activities.

On the other hand, the OBOR initiative is a challenge to the current leadership of the European Union and other European countries for two reasons. The first reason is the fact that the Chinese economy wants to adapt and operate within the capitalist order, which can reduce the competitiveness of European companies. European concerns are increasing because of the growing number of takeovers and mergers during the chinese investment. Chinese investments in Europe are supported by state institutions through Chinese companies such as Huawei or China Ocean Shipping Company (COSCO). Another reason for the potential challenge is the lending of projects in Europe by the Asian Infrastructure Investment Bank and the China Import and Export Bank. Due to easier availability and reduced control over the allocation of its funds, the PRC is a competitor for the EU in creating new infrastructure projects of strategic importance.

Keywords: Foreign direct investment, OBOR, chinese investment, takeovers and mergers

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad / seminarski rad / prijava teme diplomskog rada isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada / prijave teme nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada / prijave teme ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada / prijave teme nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

Zagreb, 11.7.2022.

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography. I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights. I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

(personal signature of the student)

Zagreb, 11.7.2022.

(place and date)

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Područje i cilj rada	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	1
2. TEORIJSKI OKVIR DIREKTNIH STRANIH INVESTICIJA	2
2.1. Definiranje i karakteristike direktnih stranih investicija	2
2.2. Prednosti i nedostaci direktnih stranih investicija	5
3. GEOPOLITIČKI POLOŽAJ NARODNE REPUBLIKE KINE	7
3.1. Povijest odnosa NR Kine i odabranih europskih zemalja	7
3.2. Pregled gospodarskih aktivnosti u Europi	11
3.3. Procjenjivanje kineskih investicija u Europi	16
4. VREDNOVANJE KINESKIH INVESTICIJA U IZABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA	23
4.1. Komparacija kineskih investicija u Njemačkoj i Francuskoj	23
4.2. Kineske investicije u Grčkoj i Italiji	32
4.3. Značaj kineskih investicija za Srbiju i Crnu Goru	40
4.4. Kronološki kvantitativna analiza kineskih investicija u Hrvatskoj	46
5. ZAKLJUČAK	49
POPIS LITERATURE	51
POPIS TABLICA	56
POPIS GRAFIKONA	57
ŽIVOTOPIS KANDIDATA	58

1. UVOD

1.1. PODRUČJE I CILJ RADA

Primarni cilj rada je analizirati utjecaj direktnih stranih investicija koje dolaze iz NR Kine prema Europi. U radu se objašnjavaju razlozi kineskih investicija u razne zemlje na europskom kontinentu kao npr. Njemačku, Francusku, Grčku i Hrvatsku te mogući pozitivni ili negativni učinci investicija na spomenute države. Zatim slijedi analiza kineskih inicijativa (npr. Jedan pojas, jedan put, engl. One Belt, One Road) koje su zahvatile europske zemlje prije pojave povećanog obujma direktnih stranih investicija iz NR Kine. Sekundarni cilj rada je teorijsko definiranje direktnih stranih investicija i njihovo korištenje za ekonomski razvitak zemlje.

1.2. IZVORI I METODE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Prilikom pisanja diplomskog rada korišteni su različiti znanstveni i stručni članci, pregledni radovi, časopisi, knjige te službene internetske stranice. Većinski dio korištene literature je na engleskom jeziku te manji dio na hrvatskom jeziku. Korištena su djela mnogobrojnih autora čije su knjige i znanstveni članci vezani uz tematiku gospodarstva NR Kine, direktnih stranih investicija, kineskih projekata u Europi i povijesti europskih zemlja s NR Kinom. Ključni statistički podaci za danu temu su prikupljeni sa službenih stranica kao što su Eurostat, Njemački zavod za statistiku, Svjetska trgovinska organizacija i Svjetska banka. Pri analizi podataka, korištene su metoda deskripcije, metoda analize sadržaja, dedukcija i indukcija. Grafičkim prikazima i slikama su vizualizirani ključni elementi ovoga rada.

1.3. SADRŽAJ I STRUKTURA RADA

Struktura ovog rada se sastoji od 5 poglavlja. U prvom poglavlju se navode izvori i metode korištene za prikupljanje podataka, ciljevi rada i njegova struktura. U sljedećem poglavlju se teorijski određuju pojam direktnih stranih investicija, vrste i podjela direktnih stranih investicija te pozitivni i negativni učinci pri dolasku investicija u zemlju domaćina. Zatim, u trećem poglavlju se objašnjava povijest europsko-kineskih odnosa, moderne kineske inicijative u Europi te njihov učinak na europske zemlje. Nadalje se razrađuje tematika rasta kineske trgovinske bilance i model kineskog ulaganja u Europu, koji je potkrijepljen pomoću statističkih podataka. U četvrtom poglavlju slijedi analiza ulaganja prema zemljama od strane privatnih i državnih kompanija iz NR Kine. U završnom poglavlju nalazi se zaključak cjelokupnog diplomskog rada.

2. TEORIJSKI OKVIR DIREKTNIH STRANIH INVESTICIJA

2.1. DEFINIRANJE I KARAKTERISTIKE DIREKTNIH STRANIH INVESTICIJA

Direktne strane investicije su izgradnja ili kupnja postojećeg proizvodnog pogona na stranoj lokaciji uz alociranje svojih resursa prema stranoj zemlji. Osim ovog uobičajenog stajališta, izravna ulaganja se sastoje od mnogo više karakteristika. Direktne strane investicije nisu moguće bez stjecanja trajnog interesa u gospodarstvu druge zemlje od strane izravnog ulagača. Trajni interes je kreiranje dugotrajne veze između izravnog ulagača i poduzeća u kojeg je investirao svoja sredstva. Direktne strane investicije su pokrenute od trenutka početne transakciju između izravnog ulagača i poduzeća ali i svih ostalih transakcija između drugih povezanih poduzeća. Osnivanje poduzeća i osnivanje proizvodnog pogona u stranoj zemlji se nazivaju direktno strano ulaganje. Kupnja dovoljne količine vlasničkog udjela u stranoj tvrtki s namjerom izgradnje dugotrajne veze, se također smatra izravnim stranim ulaganjem. (Neuhaus, 2006.)

Uz rastuću ulogu multinacionalnih kompanija u gospodarskom životu, većina vlada zemalja u razvoju uklonile su ograničenja na priljeve direktnih stranih investicija. Međutim, liberalizacija ekonomije nije uvijek povećavala priljev direktnih stranih investicija u zemlje u razvoju. Uklanjanjem ograničenja na direktne strane investicije ne stvaraju se komplementarni čimbenici koji su potrebni multinacionalnim kompanijama, nego dopušta slobodnije korištenje investicijskih sposobnosti. Učinkovitost direktnih stranih investicija je najveća kod lokalnih zajednica, koje su sposobne prihvatiti promjene i omogućuju daljnji razvoj ekonomskih aktivnosti u lokalnoj sredini. Koristi od direktnih stranih investicija rastu tamo gdje se jačaju lokalne sposobnosti, spremnost na prihvaćanje novih učenja i stvaraju nove vještine u proizvodnim procesima. (Narula i Lall, 2004.)

Direktne strane investicije se smatraju važnim izvorom moderno upravljačkih tehnika, novim organizacijskim praksama i pristupu fizičkom kapitalu. Ulagачi uvode u postavljeni novi proizvodni pogoni najučinkovitije strojeve i rekonstruiraju već postojeće strojeve i opremu. Ulaganje multinacionalnih kompanija u domaće manje ekonomsko snažne kompanije čine multinacionalne kompanije konkurentnijima od njihovih drugih konkurenata na globalnom tržištu. Multinacionalne kompanije su predvodnice za veći dio globalne aktivnosti u istraživanju i razvoju, te imaju veći udio stručnjaka i tehničkih radnika zbog većeg broja zaposlenika. (Hofmann, 2013.)

Direktna strana investicija se može izvesti na sljedeće načine:

- investiranjem u potpuno novi pogon ili djelatnost (engl. greenfield investment)
- preuzimanjem ili spajanjem domaćeg poduzeća s postojećom tvrtkom u inozemstvu i direktna ulaganja putem procesa privatizacije u tranzicijskim zemljama (engl. brownfield investment)

Direktne strane investicije se najčešće provode kroz preuzimanje ili akvizicije lokalnih poduzeća s multinacionalnim kompanijama ili drugim manjim stranim tvrtkama dok su investicije u kojima se izgrađuje potpuno novi proizvodni pogon manje zastupljene. Međunarodno priznata metodologija definira strane investicije kao izravna ulaganja rezidenata jednog gospodarstva u poduzeće rezidenta drugog gospodarstva u kojem ulagač stječe minimalno 10% dionica ili vlasničkih udjela s pravom glasa. Strani rezident odnosno investitor bi trebao steći trajni interes i pravo odlučivanja u poduzeću primatelju strane investicije. Trajni interes u direktnim stranim investicijama implicira dugoročni poslovni odnos stranog investitora i primatelja investicije odnosno lokalnog poduzeća. Isto tako s dugoročnim interesom se ostvaruje značajan stupanj utjecaja na menadžment i poslovanje poduzeća primatelja izravne investicije te donošenja važnih poslovnih odluka. Direktne strane investicije se dakle formalno definiraju s 10% ili više vlasničkog udjela zbog toga što pojam trajnog interesa nije jednoznačan. Inozemni ulagači mogu zadovoljiti kriteriji od 10% udjela ali ne mora imati trajni interes ili utjecaj na upravljanje poduzećem u inozemstvu, zbog toga bi se investicija mogla svrstati u portfolio ulaganje. Različiti postotci vlasništva donose različite nazive za poduzeća primatelja ulaganja: ogranak (engl. branch) ako je u potpunom vlasništvu, podružnica (engl. subsidiary) s više od 50% vlasništva i povezano poduzeće (engl. associate) s udjelom 10-50% vlasništva u inozemstvu. (Sisek, 2005.)

Direktne strane investicije su ulaganja koji su povezani s kretanjem proizvodnje roba i usluga preko granice. Ulaganja mogu vršiti strani ili domaći rezidenti, ukoliko se radi o priljevu direktnih stranih investicija onda investicije dolaze od stranih rezidenata u zemlju domaćina. Investicije se odnose na realnu imovinu u kojoj investitor ima aktivnu ulogu, kontrolno pravo i pravo donošenja poslovnih odluka koje mogu rezultirati poslovnih uspjehom ili neuspjehom. Postoje dvije osnovne vrste ulaganja: u postojeće tvrtke odnosno akvizicija ili kupnja postojećeg poduzeća (engl. brownfield investment) i stvaranje novih poduzeća na području zemlje domaćina (engl. greenfield investment). Direktne strane investicije se najbolje ostvaruju

u državama koje jamče stvaranje primjerenog okruženja za izravna strana ulaganja, dobru infrastrukturu, povezanost s drugim zemljama i političku stabilnost. (Xin, 2019.)

Ukoliko dolazi do ostvarivanja direktnih stranih investicija multinacionalnim kompanijama ili drugim manjim stranim ulagačima se omogućuje ulazak u vlasničku strukturu lokalnih poduzeća. Nakon ulaska stranog kapitala omogućen je prijenos tehnologija i znanja na kompanije koje su kupljene što u konačnici potiču razvoj kapitalnih dobara. Gospodarski rast kroz sudjelovanje stranog vlasništva u kompanijama ovisi o količini prijenosa znanja od stranih firmi koje ulažu u lokale kompanije. Konačni utjecaj na gospodarstvo u slučaju preuzimanja ili kupnje lokalnih kompanija je manji nego u slučaju izgradnje potpuno novog pogona (engl. greenfield investment). (Neuhaus, 2006.)

Calderon, Loayza i Serven studija iz 2004. godine je otkrila kako se u europskim zemljama u razvoju obično prvo pojavljivala pripajanja i preuzimanja (engl. brownfield investment), a tek nakon toga slijedila ulaganja u nova postrojenja (engl. greenfield investment). Pripajanja i preuzimanja su se pojavljivala u većoj mjeri jer se u devedesetim godinama 20. stoljeća mijenjao politički i ekonomski sustav zemalja u razvoju. U već industrijaliziranim ekonomijama prvo se pojavljuju ulaganja u nova postrojenja, koja kasnije vode do pojave pripajanja i preuzimanja. Domaća ulaganja dovode do obje vrste direktnih stranih investicija u gospodarstvima u razvoju. U slučaju industrijskih zemalja, domaće investicije dovode do spajanja i pripajanja, ali im prethode ulaganja u nova postrojenja. (Goldberg, Branstetter, Goddard i Kuriakose, 2008.)

Direktne strane investicije će povući bolji učinak za ekonomski napredak obiju zemalja ukoliko je gospodarska diplomacija na djelu. Gospodarska diplomacija je poduzimanje svih državnih i ekonomskih instrumenata za postizanje određenog strateškog cilja države. Strateške aktivnosti moraju uzeti u obzir tržišta telekomunikacije, energetike, financijskih resursa i tarifne barijere poslovanja. Upravo zbog važnosti rada na strateškim važnim ciljevima zemlje, osoba koja je zadužena za rad u gospodarskoj diplomaciji mora raspolagati s specifičnim i temeljitim znanjem u svom području (npr. nuklearna infrastruktura ili rudarska industrija). Gospodarska diplomacija je jedan od ključnih faktora u rješavanju problematike trgovinskih sporazuma, privlačenja investicija, trgovinske promocije i umrežavanja jer njezino najzastupljenije djelovanje uključuje područja komercijalne diplomacije. (Mlinarić, 2020.)

2.2 PREDNOSTI I NEDOSTATCI DIREKTNIH STRANIH INVESTICIJA

U lokalnoj zajednici se često se pojavljuje zabrinutost ukoliko domaće poduzeće postaje predmetom akvizicije ili pripajanja od strane multinacionalne kompanije. Političari, mediji i stanovništvo je svjesno kako ponekad takve transakcije imaju loš utjecaj na gospodarstvo. Loša percepcija je stvorena u društvu, jer su kupljeni dijelovi lokalne kompanije i nema povećanja proizvodnje ili zapošljavanja. Ukoliko dođe samo do prijenosa vlasništva, i ne uslijede nova ulaganja u proizvodni pogon ili edukaciju zaposlenika lokalno stanovništvo neće biti zadovoljno. Stoga se pojavljuje strah od smanjenja zaposlenosti, gubitka tehnologije, imovine i istiskivanje domaćih konkurenata iz tržišnog natjecanja. Nasuprot tome se nalaze investicije u potpuno nove projekte (engl. greenfield investment) koja su upravo okarakterizirana izgradnjom ili uspostavljanjem potpuno novih objekata, koji uključuju kapital i radna mjesta. Kritični stav prema akvizicijama se može ublažiti uz pomoć sljedećih tvrdnji:

- Postoje različita ulaganja za akvizicijske aktivnosti, koja mogu rezultirati pozitivnim ili negativnim učincima na lokalnu zajednicu.
- Kompanije koje su kupile domaće poduzeće ništa ne sprječava u povećavanju kapaciteta zaposlenosti ili produktivnosti.
- Ukoliko se dogodi transfer znanja i tehnologija akvizicije djeluju pozitivno na gospodarstvo zemlje domaćina. (Hofmann, 2013.)

Ne postoji model koji opisuje ulaganja u nove projekte (engl. greenfield investment) ili akvizicije u sklopu direktnih stranih investicija na gospodarski rast. Obje vrste direktnih stranih investicija su kvantitativna akumulacija kapitala i transfera tehnologije, novih oblika proizvodnje i novih vrsta kapitalnih dobara što u konačnici može izazvati gospodarski rast. Razlika između dvije vrste investicija je što kod akvizicija postoji rizik od ne dolaska transfera tehnologija i znanja na poduzeća koja su predmetom akvizicije. Od ove dvije vrste investicija se smatra kako su ulaganja u nove projekte (engl. greenfield investment) značajnija u ostvarivanju tehnološkog napretka i gospodarskog rasta od akvizicijskih investicija (engl. brownfield investment). (Neuhaus, 2006.)

Povezanosti između lokalne kompanije koja se pripojila stranom poduzeću još ne znači da će se pozitivan utjecaj efekata prelijevanja tehnologija, znanja i povećanja proizvodnih kapaciteta uopće dogoditi. Postoji rizik koji je povezan s direktnim stranim investicijama, jer se može dogoditi da ne dođe do transfera pozitivnih stvari. Sve ovisi o obilježjima zemlje primatelja i o karakteristikama samih ulaganja (koje su vrste, u koje djelatnosti su usmjerene, ciljevi ulagača

itd.). Učinak će biti različit ukoliko je riječ samo o preuzimanju neke tvrtke isključivo zbog osvajanja tržišta bez restrukturiranja djelatnosti tvrtke ili je riječ o potpuno novoj investiciji koja je izvozno orijentirana. Ukoliko se radi o potpuno novoj investiciji, postoji veća mogućnost dolaska pozitivnog prelijevanja. Prilikom pokretanja potpuno novog projekta, investitor je odlučniji i spreman je uložiti više vremena i znanja te prenijeti svoje sposobnosti u projekt. (Sisek, 2005.)

Prednosti priljeva najučinkovitije međunarodne tehnologije i proizvodnih procesa često dolaze izravno ili neizravno putem ulaska stranih kompanija na domaće tržište. Snaga veze između priljeva novih tehnologija i direktnih stranih investicija proizlazi iz revolucionarnih promjena u logistici, informacijskoj tehnologiji i proizvodnji koje su se dogodile u posljednjih nekoliko desetljeća. Tehnološke promjene omogućuju kompanijama podjelu ukupnih proizvodnih procesa u različite faze, te postavljanje svih faza u okruženju u kojem lokalni subjekti djeluju. Proces se naziva fragmentacijom proizvodnje i omogućuje sudjelovanje različitih zemalja u procesima proizvodnje čak iako ne posjeduju potrebna znanja, tehnologije ili proizvodne kapacitete. Multinacionalne kompanije su igrale važnu ulogu u pokretanju procesa presijecanja proizvodnog lanca vrijednosti. Procjene sugeriraju kako je oko dvije trećine svjetske trgovine u drugoj polovici 1990-ih uključivalo multinacionalne korporacije. Multinacionalne tvrtke odigrale su osobito značajnu ulogu u širenju međunarodne trgovine u nekim od najuspješnijih zemalja u razvoju. NR Kina je primjer razvoja države uz pomoć priljeva direktnih stranih investicija tijekom proteklog desetljeća. Došlo je do velikog napretka u brzini i efikasnosti s kojom se izvozi proizvedena roba i proširio se raspon proizvedenih dobara u procesima proizvodnje. NR Kina je sada treća najveća trgovinska ekonomija. Većina ekspanzije kineske trgovine u 1990-ima je potaknuta od stranih firmi, a to se posebno odnosi na visoko tehnološku proizvodnju. Danas su strane tvrtke odgovorne za gotovo 60 posto ukupnog kineskog izvoza. (Goldberg, Branstetter, Goddard i Kuriakose, 2008.)

Primatelji ulaganja su zainteresirani za direktne strane investicije jer dolazi do transfera tehnologije, otvaranja novih radnih mjesta te poboljšanja kvalitete rada. Država gleda na direktne strane investicije zbog povećanja svoje dobiti odnosno oporezivanje, jer djelovanje multinacionalnih kompanija u lokalnoj zajednici omogućuje znatne priljeve novca u proračun. Iako je takva korist upitna jer investitori uglavnom traže porezne olakšice zbog ulaganja. Ukoliko se radi o greenfield ulaganjima postoji mogućnost otvaranja novih radnih mjesta, prijenosa znanja i tehnologije što dovodi do samog povećanja konkurentnosti gospodarstva države koja je primatelj ovakve vrste ulaganja. (Marić i Matić, 2018.)

3. GEOPOLITIČKI POLOŽAJ NARODNE REPUBLIKE KINE

3.1 POVIJEST ODNOSA NR KINE I ODABRANIH EUROPSKIH ZEMALJA

Narodna Republika Kina je smještena u jugozapadnom djelu Azije, te je najmnogoljudnija država na svijetu. Kina je prešla daleki put između sadašnje geopolitičke pozicije i nekadašnje pozicije u svijetu. Odnosi između Kine i Europe sežu čak do 18. i 19. stoljeća, no povijest Kine i europskih zemalja iz tog vremena ima mrlju na sebi zbog Opijumskog rata i izvlačenja srebra iz Kine uz nametanje trgovine opijumom od strane Velike Britanije.

Odnosi između Europe i Azije su prošli kroz veliku promjenu u 18. stoljeću. Britanija je postala novonastala kolonijalna sila, koja je zamijenila Portugal, Nizozemsku i Španjolsku i tako postala glavna sila europske ekspanzije na Daleki istok. Ekspanzija je bazirana na vojnoj i političkoj moći Velike Britanije nad Indijom, zbog čega je bila korištena kao baza za ulazak u Kinu. Britanska ekspanzija je bila ograničena od strane kineske vlade, jer su održavane restriktivne trgovinske politike prema Velikoj Britaniji. Čaj je u to vrijeme postao univerzalno piće u cijelo svijetu, i u Europi je potražnja za čajem je porasla. Europljani nisu imali ponudu proizvoda koji bi zainteresirali tadašnje vodstvo kineske države, i zbog toga carska dinastija nije imala potrebu održavati kontakt s europskim državama. Međutim, nakon što je europska vojna sila postala dovoljno moćna, Kina je bila prisiljena otvoriti svoje tržište prema Europi. Nakon otvaranja granica prema europskim državama, uslijedila je trgovina srebra za čaj. Kada su europske kompanije imale poteškoće sa zamjenom srebra za čaj, morale su se povući iz Kine. Nakon toga je Engleska pronašla profitabilno rješenje u Indiji. Posjedi opijuma u Indiji su bili u britanskom vlasništvu te su uspjeli namamiti Kini trgovinu opijumom. Opijum i ostali narkotici, kao morfiji i heroin, su bili proizvodi opijumskog maka te su razmjenjivani za čaj. (Zhuang, 1993.)

Posljedice od Opijumskog rata i trgovine opijumom su dokazano negativno utjecale na Kinu i kinesko gospodarstvo. Velika Britanija je profitirala zbog srebra kojeg su dobili od Kine uz pomoć nametnute trgovine opijumom. Istodobno je kinesko stanovništvo osjetilo posljedicu trgovine opijumom zbog povećanog broja ovisnika, što nije povoljno djelovalo na njihovo mentalno i fizičko zdravlje. Kina je bila u negativnom razdoblju kroz cijelo 19. i određeni dio 20. stoljeća. Nezadovoljstvo kineskog stanovništva je kulminiralo za vrijeme Drugog svjetskog rata, kada je imperijalistički Japan vojno intervenirao u Kini. Drugi svjetski rat je završio 1945. godine, a nakon njega se u Kini pojavio građanski rat između snaga koje su podržavale carsku dinastiju i komunističkog pokreta. Građanski rat je završio pobjedom socijalističkih snaga, Mao

Zedonga, i pobjeda je iznjedrila nastanak NR Kine. Tokom vladavine Mao Zedonga, Kina nije imala značajan odnos s Europom, osim s nekoliko zemalja zbog pokazivanja kineskog geopolitičkog značaja u sovjetskom djelu Europe.

NR Kina je prvi put pružila inozemnu pomoć jednoj europskoj zemlji 1954. godine u obliku poklona albanskoj vladi od 2,5 milijuna američkih dolara za obilježavanje desete obljetnice albanske nacije. Nedugo nakon toga, Peking je dao Albaniji 20.000 tona pšenice, 100.000 metara tkanine, 2.000 tona riže i 2.000 tona šećera. NR Kina je 1955. godine potpisala sporazum o pomoći s albanskom vladom za zajam u iznosu od 12,5 milijuna dolara uz kamatu od 0,5 posto, koji će se koristiti tijekom razdoblja od 1955. do 1960. godine. Četiri godine nakon potpisanog sporazuma NR Kina je obećala daljnju pomoć Albaniji u obliku zajma vrijednog 13,75 milijuna američkih dolara koji je bio namijenjen kupnji industrijske opreme u razdoblju od 1961. do 1965. godine. NR Kina je bila motivirana za pomoć Albaniji zbog tadašnjih nesuglasica s Sovjetskim Savezom, i htjeli su proširiti svoj utjecaj na području koje graniči s državama koje su bile pod kontrolom Moskve. No, Kremlj je nedugo nakon albansko-kineskog sporazuma poduzeo kaznene mjere protiv Albanije zbog suradnje s NR Kinom i odnosima s Zapadom. Uz različite motive za ulaganje, postoji mogućnost da su kineski čelnici imali interes za albanskim kromom kojeg su u tom slučaju mogli lako nabaviti. Nakon invazije Sovjetskog Saveza na Čehoslovačku 1968. godine, Kremlj je najavio doktrinu Brežnjeva. Odnosno radilo se o zaštiti prijateljskih režima u svijetu od strane Sovjetskog Saveza zbog prijetnji koje bi mogle promijeniti ili srušiti komunističke režime. Politika uplitanja u druge režime je predstavljao problem za NR Kinu. Peking je ipak nastojao učvrstiti svoje odnose s bliskim prijateljima. Vodstvo NR Kine najavilo je da će NR Kina pomoći Albaniji u slučaju vojne prijetnje i naknadno je potpisalo sporazum o naoružanju za pomoć albanskoj vladi. Ubrzo nakon toga, NR Kina je zakupila četiri pomorske baze od Albanije na 66 godina i poslala niz brodova svoje mornarice prema pomorskim bazama. (Copper, 2016)

NR Kina nije oduvijek dominirala svjetskom politikom, a uspon se dogodio tek u 21. stoljeću. Trgovinska suradnja između NR Kine i Europe je postala intenzivnija nego prijašnjih godina, a razlog geopolitičkog utjecaja se temelji na gospodarskom rastu zemlje. Koncept za kineski uspon nije bio jednostavan, i započeo je liberalizacijom ekonomije osamdesetih godina 20. stoljeća. Komunistička partija Kine je uspješno provela projekt liberalizacije i privukla strani kapital i inovacije. S druge strane, zapadne kompanije su dobile jeftinu radnu snagu i poseban tretman u specijalnim ekonomskim zonama. Dijelovi NR Kine, koji su specijalne ekonomske zone, imaju različitu ekonomsku politiku od ostatka NR Kine, a sustav u specijalnim

ekonomskim zonama je više liberaliziran nego u ostatku NR Kine. Sustav specijalnih ekonomskih zona je kreiran od NR Kine kako bi lakše privukli investicije i inovacije te na kraju unaprijedili svoj proizvodni proces i bili više konkurentni na globalnom tržištu. Razvoj specijalnih ekonomskih zona u NR Kini je pozitivno djelovao na cjelokupno kinesko gospodarstvo. Ekonomija je imala pozitivan rast od početka 1990. godine, gdje se nalazi početak odnosa EU i NR Kine.

Prvi koraci prema strukturiranim odnosima NR Kine i EU su poduzeti početkom 1990-ih, kada je NR Kina postupno izašla iz međunarodne izolacije uzrokovane nasilnim suzbijanjem prosvjeda na Trgu Tiananmen 1989. godine. EU je bila zainteresirana za suradnju s NR Kinom, jer su europski čelnici nakon pada Sovjetskog Saveza htjeli povećati broj zemalja iz Azije s kojima surađuju. Europska komisija je 1995. godine pokrenula dugoročnu politiku za odnose između Europe i NR Kine. Obrazloženje za jačanje odnosa se nalazilo u prikazu NR Kine kao države koja će u budućnosti imati dosta utjecaja u globalnoj trgovini i politici. EU je najavila svoju namjeru vođenja aktivne politike prema NR Kini s ciljem olakšavanja integracije NR Kine u međunarodnoj zajednici i doprinosu provođenja reformi unutar države. Pristupanjem NR Kine Svjetskoj trgovinskoj organizaciji u 2001. godini, ubrzala se njezina integracija u globalnoj zajednici te joj se postepeno povećala ekonomska i politička uloga, zbog čega je posljedično rasla njezina odgovornost izvan vlastitih granica. NR Kina je u sklopu svoje nove uloge težila uspostavljanju novog ekonomskog i političkog poretka u svijetu jer su čelnici kineske komunističke partije uočili svoju ekonomsku snagu i proizvodni potencijal koji se povećao nakon dolaska stranih kompanija u državu. (Michalski i Pan, 2016.)

NR Kina se početkom 21. stoljeća fokusirala na razvoj inovacija i proizvodnih procesa kako bi kineske državne ili privatne kompanije mogle konkurirati onima na zapadu. Prekretnica za NR Kinu se dogodila 2001. godine kada je primljena u Svjetsku trgovinsku organizaciju (engl. World Trade Organization) i počela s integracijom u međunarodne procese na većoj razini nego u prošlosti. Nakon pristupanja Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (engl. World Trade Organization) dogodio se još veći kineski gospodarski rast. Kineska vlada je usmjerila novčane viškove od globalne trgovine u državne ili privatne kineske kompanije, što je u konačnici rezultiralo rastom stranih direktnih investicija (engl. Foreign Direct Investment) u Europi od strane kompanija iz NR Kine. Novac je zbog toga bio ulagan u strane kompanije i prilikom kupnje zapadnih kompanija od strane kineskih, dogodio bi se transfer tehnologija i znanja kako bi kineske kompanije postale konkurentnije na globalnom ekonomskom tržištu. NR Kina je iskoristila direktne strane investicije (engl. Foreign Direct Investment) na način koji je imao

pozitivan učinak na gospodarstvo. Vrste investicija u Europu su bila akvizicijske (engl. Brownfield), jer su se kupovale zapadne kompanije i već njihova postojeća postrojenja kako bi se osnažila konkurentnost. Povijest odnosa NR Kine i europskih zemlja je isprepletana s brojnim usponima i padovima s obje strane. Danas su odnosi stabilniji, a NR Kina se nastoji nametnuti u Europi kroz direktne strane investicije u zemlje koje nisu dobile adekvatnu pomoć od EU ili nisu bile u stanju stvoriti ekonomsko okruženje i tržište koje bi im omogućilo gospodarski rast. Zemlje u kojima je NR Kina proširila geopolitički utjecaj u većoj mjeri su Grčka, Srbija, Italija i Crna Gora. Utjecaj NR Kine je lako vidljiv zbog inicijativa koje je pokrenula kineska vlada. Poznata kineska inicijativa za širenje geopolitičkog i trgovinskog utjecaja je Jedan pojas, jedan put (engl. One Belt, One Road Initiative) koja zahvaća i dio europskih zemlja. Iako NR Kina ima najviše trgovinske razmjene sa zapadnom Europom, u drugim zemljama je ostvarila najviše političkog utjecaja zbog slabijeg ekonomskog stanja u kojima se bilo lakše probiti i ostvariti određeni utjecaj na ekonomiju i društvo.

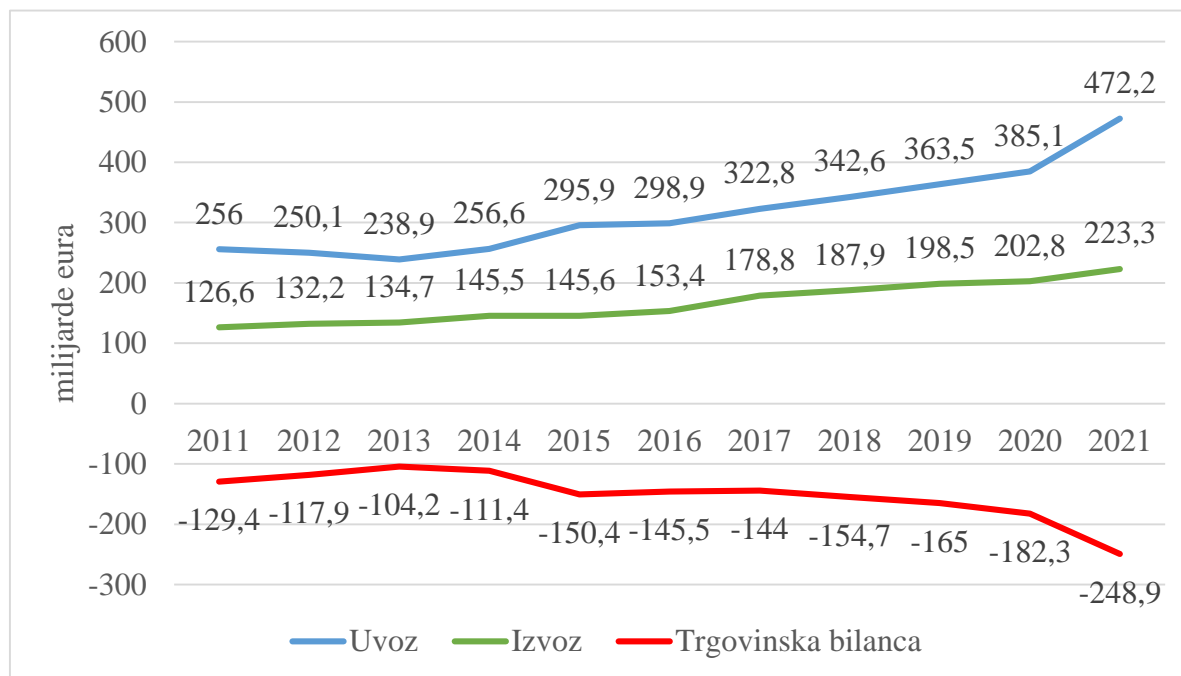
Europska unija je postala kineski trgovinski partner s 467 milijardi eura bilateralne trgovine robom u 2014 godini. (trgovinski deficit od 137 milijardi eura u korist NR Kine). NR Kina je uz Sjedinjene Američke Države važan trgovinski partner za EU, što može biti nova interesna situacija za dužnosnike Europske komisije u Bruxellesu. Nova tema koja će privući medijsku pozornost u godinama koje dolaze mogu biti kineska izravna strana ulaganja (engl. Foreign Direct Investment) u Europi. Za razliku od trgovine i turizma, ulaganja se odnose na dugoročnu predanost. EU je idealna lokacija za kineske investicije, jer im je omogućeno stabilno i sigurno pravno okruženje. (Le Corre i Sepulchre, 2016)

Tijekom 2021. godine, bilateralni odnosi EU i NR Kine su se pogoršali, posebice zbog sve većih nesuglasica oko kršenja prava manjinskih naroda u NR Kini. Druga nesuglasica se odnosi na potencijalne trgovinske mjere protiv neutralnosti NR Kine po pitanju rata u Ukrajini. Prilike i izazovi s kojima bi se NR Kina trebala nositi su se promijenili. Istodobno, EU je ostala predana angažmanu i suradnju s obzirom na ključnu ulogu NR Kine u rješavanju globalnih i regionalnih izazova. EU nastavlja surađivati s NR Kinom kao partnerom za suradnju i pregovore, ali se NR Kina istovremeno smatra ekonomskim konkurentom i suparnikom. (EEAS, 2022.)

3.2. PREGLED GOSPODARSKIH AKTIVNOSTI U EUROPI

Kineska politika je dobila na važnosti nakon pristupa Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (engl. World Trade Organization). Bio je to prvi pozitivan znak za postizanje globalne ekonomske i političke dominacije NR Kine. S vremenom su rasle i direktne strane investicije u Europu, koje su dosegle svoj vrhunac 2016. godine. Agresivna vanjskotrgovinska politika je napredovala zbog čovjeka koji je došao na vodstvo Komunističke partije Kine 2012. godine, a ime mu je Xi Jinping. Xi je osnivač i razlog pokretanja inicijative pod imenom Jedan pojas, jedan put (engl. One Belt, One Road Initiative). Inicijativa je nastala s ciljem širenja kineskog utjecaja u Aziji i Europi te predstavlja poveznicu zemalja unutar inicijative sa NR Kinom. Predsjednik Xi Jinping želi uz pomoć inicijative učvrstiti svoju poziciju u Europi, ali i u cijelom svijetu. Tokom zadnjih godina dogodile su se promjene na europskoj političkoj sceni, kao što je izlazak Velike Britanije iz Europske Unije, imigrantska kriza te udaljavanje Sjedinjenih Američkih Država od Europe pod administracijom Donalda Trumpa. Nepovoljna događanja na Zapadu iskoristio je Xi Jinping, a kreacijom inicijative zblizio je zemlje iz Europe i Azije s NR Kinom. Upravo na taj način pokušava održati svoju trgovinsku i ekonomsku nadmoć na geopolitičkoj sceni.

Grafikon 1. :Godišnja trgovinska razmjena EU s NR Kinom u razdoblju od 2011 od 2021.

Izvor: Eurostat. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=China-EU_-_international_trade_in_goods_statistis

Trgovinska razmjena od 2011. godine do 2021. godine je u značajnom porastu, a trgovinski suficit između NR Kine i EU ostvaruje NR Kina. Grafikon 1 prikazuje jedan od razloga pokretanja kineskih inicijativa i samita u EU. Trgovinska bilanca Europske Unije 2021. godine je bila u deficitu u iznosu od 248 milijardi eura. NR Kina ostvaruje znatno bolje rezultate u trgovinskoj razmjeni u usporedbi sa EU. Podaci pokazuju važnost trgovinske razmjene za gospodarstvo NR Kine, i važnost EU za NR Kinu. EU predstavlja veliko tržište, koje je spremno prihvatiti razne proizvode iz NR Kine. Jedan od ključnih projekata unutar inicijative Jedan pojas, jedan put je pomorska luka Pirej u Grčkoj, jer predstavlja ulaznicu za kineske proizvode na EU tržište. Kineska kompanija COSCO (engl. China Ocean Shipping Company) je zakupila prve kontejnerske terminale u luci Pirej 2008. godine, a većinskim vlasnikom je postala 2016. godine. Pomorska luka Pirej je ulaznica za kineske proizvode na tržište EU, i jedna je od karika uspjeha trgovinske razmjene NR Kine sa EU.

Jedan pojas, jedan put je inicijativa kineskog predsjednika Xi Jinpinga koju je pokrenuo na uzor antičkih putova svile. Nisu svi projekti uključeni u inicijativu bili uspješni, ali inicijativa ima dalekosežne gospodarske, kulturne i političke potencijale. Jedan pojas, jedan put pokušava osigurati poziciju kineskoj vladi u globalnim financijama, trgovini i osigurava potencijalni budući položaj na globalnom tržištu. Jedan pojas, jedan put osigurava prirodne resurse za dugoročnu podršku NR Kini i područja za implementaciju i razvoj inicijative su odabrana strateški i smišljeno. (Gontika, 2022.)

Utjecaj NR Kine je dosegao novu razinu 2012. godine kada je održan prvi 16+1 samit u Varšavi. Sudionici 16+1 samita su zemlje srednje i istočne Europe i NR Kina. Zemlje istočne i srednje Europe su izabrane od kineske strane, jer su zemlje kojima su potrebne direktne strane investicije. Samiti su se počeli održavati od 2012. godine, iste godine kada na vlast dolazi novi predsjednik Kine. Pozitivan primjer inicijative Jedan pojas, jedan put i 16+1 samita je Republika Srbija, jer je uspjela potaknuti infrastrukturne projekte za svoju zemlju kao što je izgradnja brze željeznice Beograd-Budimpešta ili izgradnja Koridora XI, koji bi povezao Rumunjsku, Srbiju i Crnu Goru. Projekti su financirani uz pomoć Banke Kine za uvoz i izvoz (engl. Exim Bank of China). S druge strane, negativan primjer širenja kineskih inicijativa i projekata u Europi je Crna Gora, a neuspjeh projekta povezivanja juga i sjevera Crne Gore sa kineskim investitorom je postao teret zemlji. Država nema dovoljno novčanih sredstava za plaćanje nastavka projekta, te im prijeti oduzimanje pomorske luke od strane NR Kine ili iskorištavanje hidro energije od strane kineskih kompanija, koje će onda prodavati struju na europskom tržištu.

Šesnaest zemalja srednje i istočne Europe su uključene u 16+1 samit a to su tri baltičke zemlje Estoniju, Latviju, Litvu, četiri srednjoeuropske zemlje Poljsku, Mađarsku, Češku Republiku i Slovačku, poznate i kao Višegradske zemlje; devet naroda istočne i jugoistočne Europe (Albanija, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Hrvatska, Crna Gora, Bugarska, Slovenija, Srbija i Rumunjska). Bolje geografsko razumijevanje ovih naroda donosi Winston Churchill 1946. godine, koji je tvrdio kako se formira "Željezna zavjesa" u srcu Europe između istoka i zapada. Svih šesnaest zemalja koje je Churchill stavio na istočnu stranu "Željezne zavjese" su članice 16+1 samita. Čini se da ove zemlje imaju sličnu političku prošlost, osobito za vrijeme Hladnog rata, ali i dosta razlika nakon 1990-ih u ekonomskom, društvenom i vanjskopolićkom razvoju. (Musabelliu, 2017.)

Trgovinska razmjena i investicije između zemalja istočne i srednje Europe s NR Kinom su započele i prije pokretanja inicijative 16+1 koja je samo ojaćala bilateralnu vezu među zemljama. Ipak je neosporno je da je angažman NR Kine u regiji srednje i istočne Europe znatno porastao u zadnjem desetljeću. Kineska prisutnost je trenutno dobro uspostavljena i nudi obostranu korist u ulaganjima, prometnom i energetskom sektoru te u prilikama za trgovinsku razmjenu. Međutim, obujam trgovine i ulaganja je još uvijek prilićno nizak. Za sada ne postoji dokaz o strateškom pokušaju NR Kine u "podjeli" srednjoistočne Europe (engl. Central and Eastern Europe CEE) od ostatka EU, iako se pojavljuju nejasnoće oko ukljućenosti EU u 16+1 inicijativu. NR Kina je spremna na stvaranje sinergije između investicijskih inicijativa koje su dio okvira 16+1 (kao što je Kina-CEE Fond), a mehanizmi bilateralne suradnje s EU (poput "Junckerovog plana ulaganja" za manje razvijene regijama Europe) se kreće u više kooperativnom smjeru. Jedan primjer je što je ubrzo nakon objavljivanja Junckerovog plana, NR Kina izrazila interes za aktivno sudjelovanje u njemu. Peking i EU su 2016. godine zakljućili tehnićki sporazum koji je omogućio Pekingu da doprinese planu s deset milijardi eura od Investicijskog fonda za novi put svile (engl. China's New Silk Road Investment Fund). Iako je još formalno odvojen od inicijative 16+1, snažan fokus je stavljen na razvoj infrastrukture i Junckerovog plana te inicijative Jedan pojas, jedan put (engl. One Belt, One Road), koja je inicijativa za povezivanje Europe s Azijom. (Pepe, 2017.)

Tablica 1. :Transportne rute za izvoz dobara iz NR Kine u EU

<i>Broj rute</i>	<i>Način transporta</i>	<i>Ruta</i>	<i>Udaljenost</i>	<i>Vrijeme transporta</i>
1	Pomorski put	Istočna Kina – Shanghai – Suez – Zapadna Europa	24000km	31 do 45 dana
2	Željeznica	Zapadna Kina – Kazahstan – Rusija – Zapadna Europa	8445km	12 do 14 dana
3	Željeznica	Kina – Europa kroz Transsibirsku željeznicu	11500km	15 do 19 dana

Izvor: <https://sciendo.com/article/10.2478/logi-2018-0007>

Trgovinska razmjena između Europske Unije i NR Kine je jedan od većih trgovinskih odnosa u svijetu. U 2020. godini EU je iz NR Kine uvezla robu u vrijednosti od 385 milijarde eura, a u NR Kinu izvezla robe u vrijednosti od 202 milijarde eura. Postoji snažan potencijal za daljnje širenje trgovine između dva dionika globalne ekonomije pogotovo ako se vrijeme isporuke može skratiti. Nekoliko željeznica koje povezuju Kinu i Europu već je smanjilo broj dana otpreme na prosječno otprilike 15 dana, u usporedbi s 30-40 dana potrebnih na moru. Međutim, trenutna upotreba željezničkog teretnog prometa je još uvijek vrlo ograničena zbog nerazvijene željezničke infrastrukture u pojedinim zemljama Europe. Gradnja željezničke infrastrukture predstavlja jedan od strateških ciljeva kineskih inicijativa, jer omogućuje učinkovitiji transport kineske robe na EU tržište.

S vremenom se NR Kina pozicionirala kao središnji igrač u globalnom opskrbnom lancu (engl. Global Value Chains) zbog povezivanja gospodarstva unutar inicijative Jedan pojas, jedan put. Sve regije su doživjele postupni porast udjela kineskog uvoza u zemlju te porast udjela NR Kine u njihovoj domaćoj dodanoj vrijednosti u izvozu za druga gospodarstva. Sve je veći broj zemalja koje NR Kinu svrstavaju među tri najvažnija izvora strane dodane vrijednosti za izvoz njihovih zemalja. Trgovina i investicijski odnosi NR Kine s gospodarstvima iz inicijative počeli su se intenzivirati prije službene objave inicijative Jedan pojas, jedan put 2013. godine. (WBG, 2019.)

Inicijativa Jedan pojas, jedan put (engl. One Belt, One Road) je od velikog značaja za kinesko gospodarstvo i njegov globalni razvoj trgovinskih odnosa. Činjenica koja potvrđuje takvu tezu je financiranje investicijske banke od strane NR Kine pod imenom Azijska infrastrukturna investicijska banka (engl. Asian infrastructure investment bank). Investicijska banka je jedan od financijera projekata u inicijativi Jedan pojas, jedan put (engl. One Belt, One Road). Razvoj infrastrukturne povezanosti je jedan od glavnih kineskih ciljeva za Jedan pojas, jedan put. Azijska infrastrukturna investicijska banka (engl. Asian infrastructure investment bank, AIIB) koja ima sjedište u Pekingu, predvodi strategiju olakšavanja financiranja projekata u inicijativi Jedan pojas, jedan put. AIIB je službeno bila pokrenuta tijekom ceremonije osnivanja u kojoj je prisustvovalo 21 azijska zemalja. Xi Jinping se osobno susreo sa šefovima delegacija iz 21 države i pozdravio osnivanje AIIB-a kao važan razvojni projekt za Aziju. Prema člancima ugovora banke (engl. articles of agreement AOA), NR Kina će imati ukupan udio s pravom glasa preko 26% zahvaljujući doprinosu od 29,78 milijardi američkih dolara. NR Kina je najveći ulagač u AIIB i njegov najveći dioničar. Kako je napisano u AOA-i, za izmjenu je potrebno najmanje 75% ukupnog broja glasova AOA, prilagoditi udjele kapitala regionalnih članica, povećati kapitalnu bazu banke i napraviti druge velike promjene. NR Kina ima de facto pravo veta u banci. (Yu, 2016.)

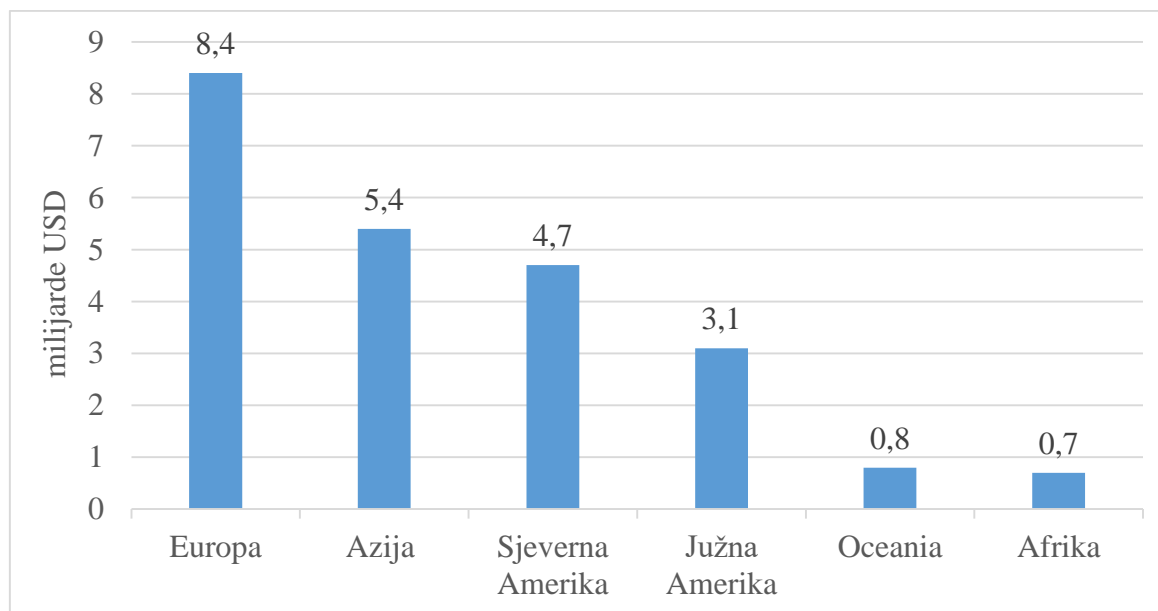
Mađarska i Poljska odlučile su se pridružiti Azijskoj banci za infrastrukturna ulaganja (engl. Asian infrastructure investment bank, AIIB). Češka neko vrijeme razmišljala o pridruživanju, no nije pokrenula inicijativu za pridruživanje, a trenutna situacija u Češkoj nije povoljna za pridruživanje AIIB-u. Slovačka nikad nije iskazivala želju za pridruživanjem i sudjelovanjem u strukturama AIIB-a. U usporedbi sa zemljama srednje Europe, balkanske zemlje imaju relativno slabiju razinu financijske suradnje s NR Kinom. Samo tri od deset balkanskih zemalja odlučile su postati članice AIIB-a. Rumunjska se pridružila krajem 2018. godine, dok su se Grčka i Srbija pridružile tokom ljeta 2019. godine. Većina ovih zemalja nemaju kineske komercijalne banke unutar svojih granica. Izuzetak je Srbija u kojoj je Banka Kine (engl. Bank of China) otvorila svoju prvu poslovnicu u 2017. godini kao prva kineska banka u zemlji. Srbija je jedan od bližih suradnika NR Kine na području jugoistočne Europe, a najbolji pokazatelj je aktivnost kineskog financijskog sektora u Srbiji. Baltičke države nisu pokazale nikakav interes za postajanjem članica AIIB-a. (Karaskova, Bachuiliska, Szunomar, Vladislavljev, Berzina-Černeková, Andrijauskas, Karindi, Leonte, Pejić i Šebok, 2020.)

3.3. PROCJENJIVANJE KINESKIH INVESTICIJA U EUROPI

Europska gospodarstva imaju širok raspon imovine i značajki koje traže kineski investitori, a potreba NR Kine Europi je neporeciva. Kineski ulagaču često ističu europske atraktivnosti kao konačne destinacije za investicije. Među prednostima za ulaganje koje kineski investitori traže u Europi su:

- Pristup europskoj tehnologiji
- Pristup europskom tržištu za kinesku robu i usluge
- Pristup trećim tržištima putem europskih korporativnih mreža, posebno s Latinskom Amerikom i Afrikom
- Imena robnih marki za poboljšanje promocije kineskih proizvoda
- Integrirani regionalni i globalni lanci vrijednosti u proizvodnji, znanju i prijevozu
- Stabilno pravno, regulatorno i političko okruženje
- Politički/diplomatski utjecaj u regiji koji ukupno ostaje druga najveća ekonomija nakon SAD-a (Seaman, Huotari i Otero-Iglesias, 2017.)

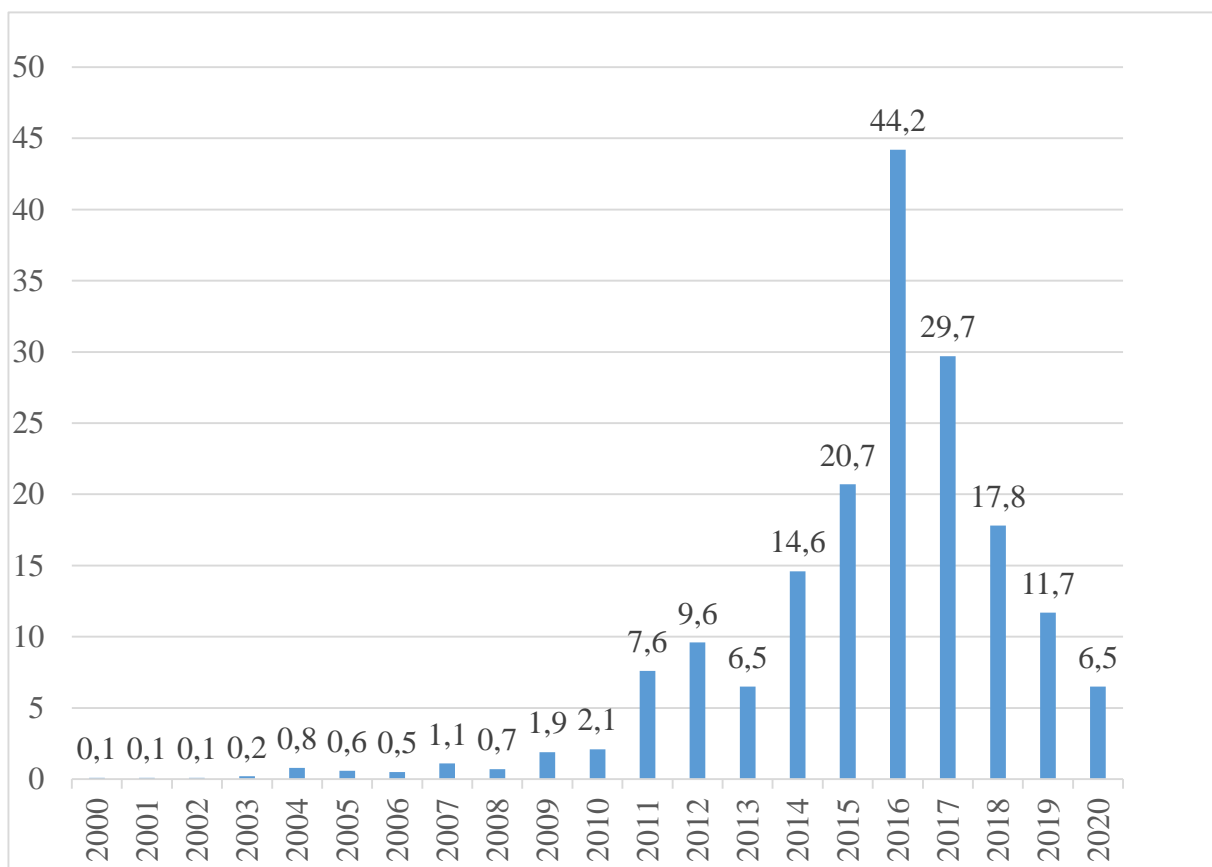
Grafikon 2. :Dovršena kineska preuzimanja i pripajanja po regijama u 2021. godini

Izvor: Baker McKenzie. Dostupno na: https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2022/02/fdi-china-report-2022-english.pdf?sc_lang=en&hash=054A2FD520CD9CB19224E661D8A777E8

Prema grafikonu 2, Europa je bitan kontinent za direktne strane investicije iz NR Kine. Europa prema istom grafikonu zauzima prvo mjesto po preuzimanjima i pripajanjima, dok su Azija i Sjeverna Amerika na drugom i trećem mjestu. Zainteresiranost kineskih ulagača za Europu se može objasniti zbog veličine europskog tržišta, trgovinskim suficitom koji ostvaruje NR Kina u razmjeni dobara s EU, političkom i socijalnom stabilnošću koja se nalazi u EU, ali i u većini ostalih zemalja u Europi. Model investiranja NR Kine u Europu se pokazao uspješnim za kineske investitore, jer su preuzeli ili pripojili europske tvrtke u vrijednosti od 8,4 milijarde američkih dolara, što je omogućilo prijenos tehnologija, znanja i tržišnog pozicioniranja s europskih na kineske kompanije.

Grafikon 3. :Godišnja vrijednost kineskih stranih direktnih investicija u EU-27 i UK u razdoblju od 2000. do 2020. godine u milijardama eura

Izvor: <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2020-update>

Početkom 21. stoljeća kineske investicije prema grafikonu 2 se nisu pojavljivale u značajnom razmjeru. Količina stranih direktnih investicija iz NR Kine prema EU se počinje mijenjati 2010. godine, te svoj vrhunac doživljava 2016. godine. Kineske direktne strane investicije u EU su iznosile 44,2 milijarde eura 2016. godine. Jedan od mogućih razloga porasta je Investicijski

plan za Europu, potaknut od strane Europske komisije 2014. godine tada pod vodstvom Jean Claude Junckera.

Krajem studenog 2014. godine, Investicijski plan za Europu (također nazvan “Junckerov plan”) je postao prekretnica odnosa između EU i inicijative Jedan pojas, jedan put. Nova Europska komisija 2014. godine je precizirano promicala rast, zapošljavanje i ulaganje u ovom planu, uključujući 3 glavna dijela plana:

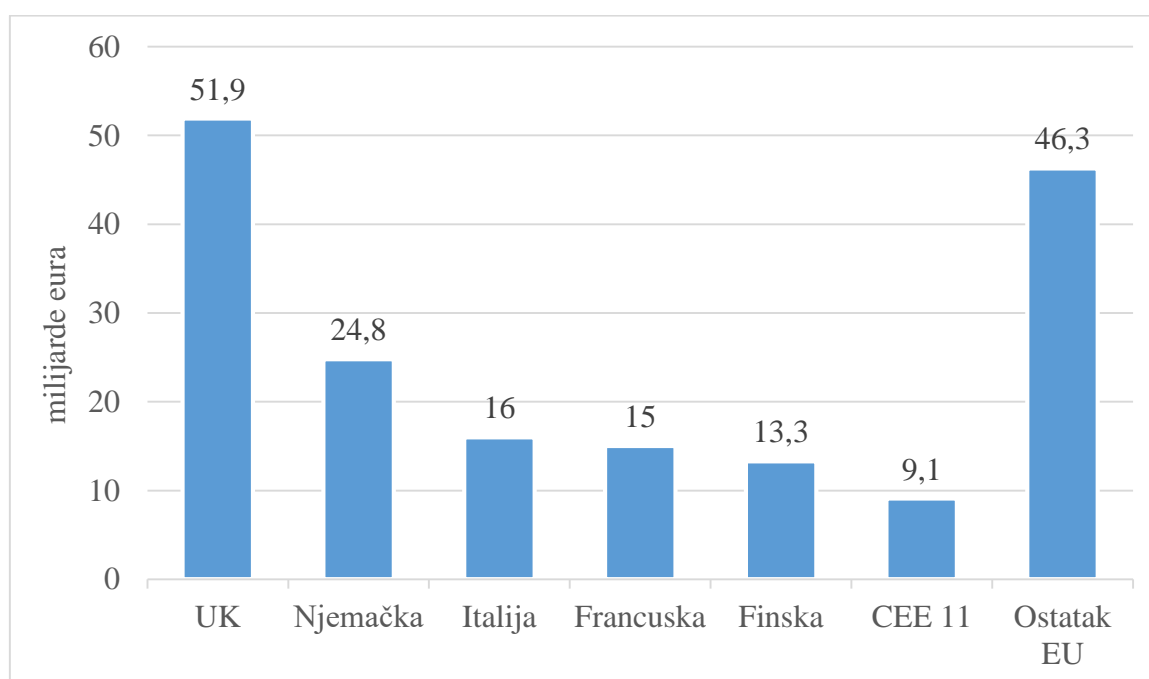
- (1) Uspostaviti Europski fond za strateška ulaganja (engl. European Fund for Strategic Investments EFSI) s ukupnim volumenom od 21 milijardu eura kako bi potaknuo industrijske, državne i privatne investicije od najmanje 315 milijardi eura u razdoblju od 2015. do 2017. godine. EFSU je temeljni stup Junckerovog plana.
- (2) Zajednički uspostaviti pouzdanu projektnu platformu kroz koordinaciju između EFSU-a i relevantnih planova pomoći Europske unije za privlačenje ulaganja privatnog sektora u najnužnija područja i zadovoljavanje potreba realnog gospodarstva.
- (3) Formulirati kartu ruta za privlačenje više ulaganja. Poboljšati poslovno okruženje i uvjete financiranja i ukloniti barijeru za industrijsko, financijsko i nefinancijsko ulaganje. (Fang i Nolan, 2019.)

Smanjena aktivnost akvizicijskih preuzimanja smanjila je ukupne kineske investicije. Međutim, kineska ulaganja u nove projekte (engl. greenfield investment) skočila su na najvišu razinu od 2016. godine. Ulaganja u nove projekte su porasla na 1,3 milijarde eura ili 20 posto ukupnih direktnih stranih investicija u usporedbi s prosjekom od 6,5 posto tijekom proteklog desetljeća. Među najznačajnijim investitorima za ulaganja u nove projekte su tehnološke tvrtke kao što su Huawei, Lenovo i ByteDance, kao i proizvođači robe široke potrošnje Haier i Hisense. Jedan od upečatljivijih projekata najavljen prošle godine je investicija SVolt Energy Technology u Njemačkoj od 2,1 EUR milijardu. Investicija se odnosi na ulaganje u baterije koja će se ugrađivati u e-vozila. Druga značajna investicija je od Huaweia u centar za istraživanje i razvoj u Ujedinjenom Kraljevstvu, a investicija je iznosila 1 milijardu eura. ByteDance TikTok je uložio 438 milijuna eura u Irsku za izgradnju podatkovnog centra.. (Kratz, Zenglein i Sebastian, 2021.)

Događaju se promjene u kineskim investicijama koje su usmjerene prema Europi. Sve veći broj direktnih stranih investicija dolazi od strane privatnih kineskih kompanija. Velika Britanija, Njemačka i Francuska su glavne poželjne zemlje za kineska preuzimanja i pripajanja (engl. mergers and acquisitions), posebno za poslove u sektorima napredne tehnologije i znanja.

Spajanja i akvizicije su glavni oblici ulaska kineskih investicija u Europu, a trend će se vjerojatno nastaviti budući da kineske tvrtke teže ciljanim sektorima u kojima europske kompanije imaju operativnu, upravljačku i inovacijsku stručnost svjetske klase. Nova aktivnost koja se pojavila je ulaganje bogatih kineskih obitelji, što se može objasniti porastom kupovne moći kineske srednje klase. Europa je savršeno mjesto za investicije od strane kineskih poduzeća jer ulaganja ne mogu postati vlasništvo države ili stranke zbog uređenosti europskog tržišta. (Moldicz, 2017.)

Grafikon 4. :Kineske direktne strane investicije (u razdoblju od 2000. do 2020.) u odabranim EU članicama i CEE11 zemljama u milijardama eura

Izvor: Kratz, A. i sur. (2021). Chinese FDI in Europe 2020 Update. Mercator institute for China Studies. Dostupno na: <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2020-update>

Direktne strane investicije iz NR Kine prema europskim zemljama su se postepeno povećavale od početka 21. stoljeća. Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačka i Italija prema grafikonu 4 su primile najveći broj stranih direktnih investicija. Njemačka je zanimljiva kineskim investitorima zbog strojarske tehnologije, Ujedinjeno Kraljevstvo zbog sektora nekretnina i gradnje novih krila nuklearnih elektrana, a Italija je mediteranska zemlja s kapacitetima za pomorski prijem robe koja dolazi iz NR Kine. Među pet zemalja koje su primile najviše stranih direktnih investicija iz NR Kine se nalazi i Finska. Finska je zemlja koja je među prvima priznala NR Kinu 1950. godine zbog čega te dvije zemlje imaju dugogodišnje veze, koje su se manifestirale sve većim

ulaganjem kineskih kompanija, trgovinskom razmjenom, i razvijanjem međusobnih turističkih posjeta od strane državljana obaju zemalja.

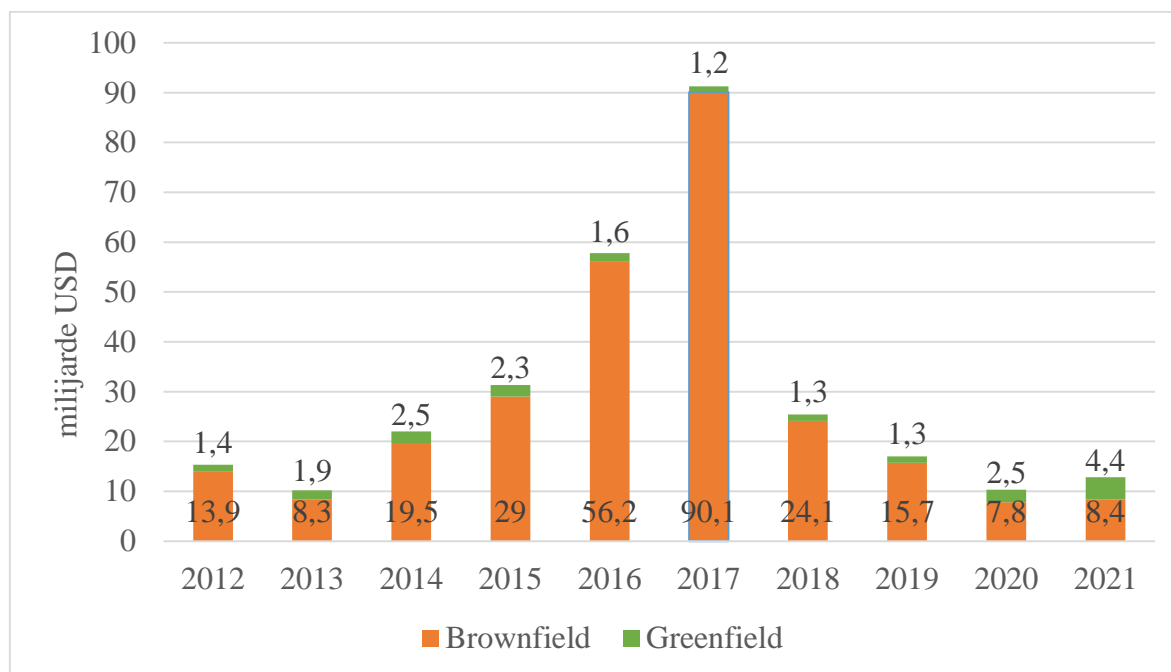
Tablica 2. :Kineske investicije po gospodarskim sektorima u Europi izražene u milijardama američkih dolara

<i>Sektor</i>	<i>2015.</i>	<i>2016.</i>	<i>Investicije od 2000. do 2016.</i>
Informacijska i telekomunikacijska tehnologija	\$2.4	\$13.7	\$19.7
Transport i infrastruktura	\$0.6	\$12.2	\$22.7
Industrija strojarstva i opreme	\$0.7	\$6.2	\$13.3
Zabava	\$1.2	\$2.9	\$4.4
Nekretnine	\$7.4	\$2.9	\$17.3
Energija i prikupljanje energije	\$1.0	\$2.1	\$23.1
Usluge	\$0.3	\$1.9	\$3.5
Auto-industrija	\$8.4	\$1.0	\$17.0
Financijske usluge	\$1.6	\$0.9	\$5.0
Zdravstvo	\$0.1	\$0.8	\$2.1
Metali i minerali	\$0.1	\$0.5	\$3.6
Poljoprivreda i hrana	\$0.2	\$0.3	\$7.4
Avijacija	\$0.0	\$0.3	\$0.6
Elektronika	\$0.0	\$0.1	\$1.6

Izvor: Baker McKenzie. Dostupno na: https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2017/03/chinafdi/chinafdi_2017.pdf?la=en

Kineski model ulaganja se pokazao uspješnim u Europi. Investicije su zahvatile različite sektore u gospodarstvu na europskom kontinentu kao što je vidljivo u Tablici 1. Ulaganja su napravljena sa smišljenim ciljem kako bi povezala Aziju, Afriku i Europu na čelu s NR Kinom. Kineske kompanije su najviše zainteresirane za projekte od većeg značenja za države u koje investiraju, a problem se pojavljuje tokom kupnje strateško važnih kompanija u državama (npr. energetske ili telekomunikacijske sektor), jer može omogućiti jaku polugu NR Kini za pregovaranje i lobiranje u njezinu korist.

Grafikon 5. :Kineske direktne strane investicije prema karakteristiki ulaganja u Europi od 2012. do 2021. godine

Izvor: Baker McKenzie. Dostupno na: https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2022/02/fdi-china-report-2022-english.pdf?sc_lang=en&hash=054A2FD520CD9CB19224E661D8A777E8

Prema grafikonu 5, dokazan je uspješni model prijenosa tehnologije iz europskih kompanija u kinesko vlasništvo. Trend povećanih akvizicija i preuzimanja (engl. brownfield investment) se može primijetiti od 2012. godine do 2021. godine. Akvizicije i preuzimanja pokazuju važnost europskog tržišta za kineske kompanije, prvenstveno zbog novih znanja i inovacija u proizvodnim procesima koja mogu prikupiti kineske kompanije, a drugi argument je veličina europskog tržišta i uređeni političko-društveni odnosi koji su podloga za sigurnu i nesmetanu trgovinu.

Zabrinutost zbog kineske aktivnosti u Europi je postala javno izražena u europskim prijestolnicama i Bruxellesu kada su kineske tvrtke počele kupovati ono što neki smatraju ključnom infrastrukturom za cijeli kontinent. Najbolji primjeri su kupnja velikih dionica u luci Pirej u Grčkoj i javne električne mreže u Portugalu. Održavanje samita 16+1 sa zemljama srednje i istočne Europe s obećavajućim ulaganjima u velike projekte je izazvalo dosta kontroverze. Europska zabrinutost se pojavljuje zbog uloge kineske države u gospodarstvu, nedostataka poštene konkurencije i neizvjesnosti u vezi sigurnosne infrastrukture. (Seaman, Huotari i Otero-Iglesias, 2017.)

Tablica 3. :Kineske investicije u Europi pod preispitivanjem zbog moguće ugroze strateških interesa

<i>Kineski investitor</i>	<i>Europska kompanija</i>	<i>Država</i>	<i>Sektor</i>	<i>Status</i>
Syngenta	Verisem	Italija	Poljoprivreda	Blokirano
China General Nuclear	Nuclear Power station in Suffolk	Ujedinjeno Kraljevstvo	Nuklearna energija	Kineski investitor uklonjen
CASIC	IMST	Njemačka	Sateliti	Blokirano
Shenzhen Investment Holdings	LPE	Italija	Poluvodiči	Blokirano
Zhejiang Jingsheng Mechanica	Applied Materials	Italija	Poluvodiči	Blokirano
Nexperia	Newport Wafer Fab	Ujedinjeno Kraljevstvo	Poluvodiči	Pregledava se
COSCO	HHLA Container Terminal	Njemačka	Logistika	Pregledava se
COSCO	MCI	Danska	Logistika	Pregledava se

Izvor: <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2021-update>

Europske države su zbog aktivnosti kineskih investitora u gospodarskim sektorima koji su od strateškog značaja počele revidirati kineske projekte u Europi. COSCO pokušava pronaći nova sjedišta u Zapadnoj Europi kao što je napravio u Grčkoj u luci Pirej. Prema tablici 3. investicije u danski MCI i njemački HHLA kontejnerski terminal se još uvijek pregledavaju i neizvjestan je njihov ishod. Talijanska vlada je iskoristila svoju moć veta i zabranila preuzimanje Verisema od strane Syngenta i to zbog mogućeg lobiranja talijanskih poljoprivrednika. China General Nuclear je isto tako maknut s projekta u Ujedinjenom Kraljevstvu, zbog zabrinutosti za strateške interese s nuklearnom energijom. Kineske investicije u Europi su napredovale u zadnjih deset godina, i neupitan je njihov uspjeh i korist koje su doprinijele kineskim kompanijama, ali je isto tako vidljiva zabrinutost europskih čelnika zbog sve veće kineske aktivnosti na kontinentu.

4. VREDNOVANJE KINESKIH INVESTICIJA U IZABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA

4.1. KOMPARACIJA KINESKIH INVESTICIJA U NJEMAČKOJ I FRANCUSKOJ

Njemačka izvrsnost proizvodnje priznata je u Kini od kraja 1980-ih. Kineski poduzetnici iz specijalnih ekonomskih zona u Shenzhen i Xiamenu su još u osamdesetim godinama dvadesetog stoljeća hvalili njemačke strojeve. Kineska fascinacija njemačkim inženjeringom bila je očita za vrijeme Svjetske izložbe u Šangaju 2010. godine. Njemački paviljon je bio smješten uz Francuski, ali je privukao manje posjetitelja od francuskog paviljona. Usprkos manjem broju posjetitelja građani zainteresirani za znanost su ostali dulje i bili oduševljeni uređajima, koji su bili postavljeni na vizualno zadivljujući način. (LeCorre i Sepulchre, 2016.)

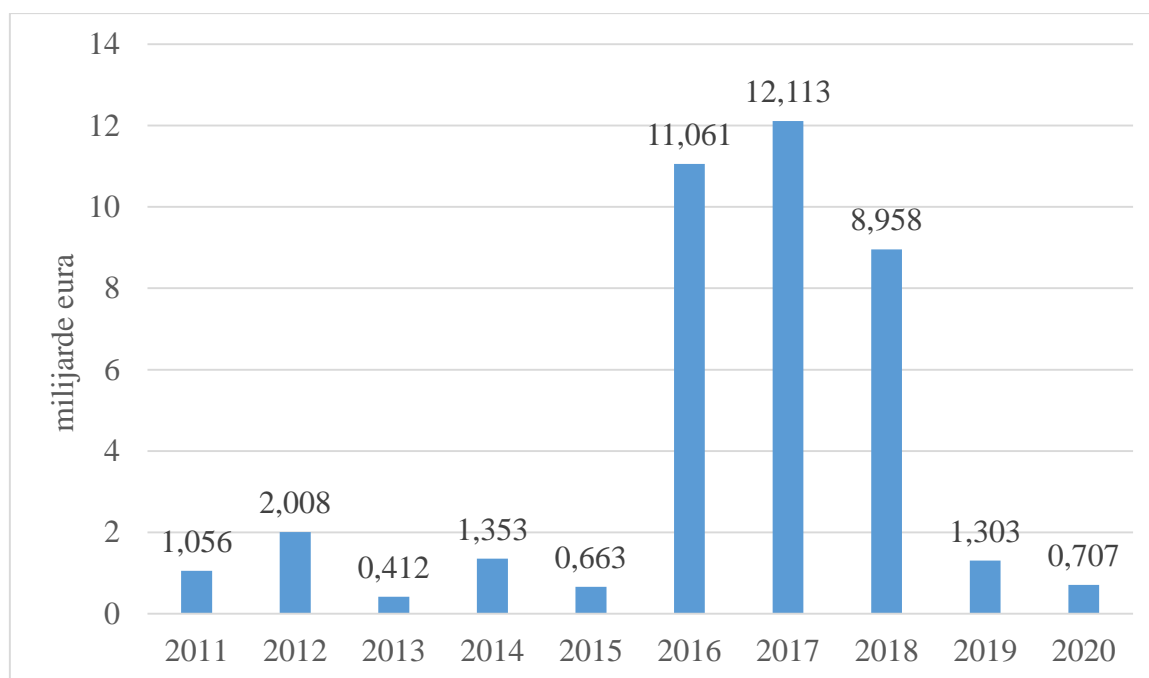
Većina kineskih ulaganja na području Europske unije (uključujući UK) u 2020. godini su odlazila u Njemačku (30%), Istočnu Europu (24%) i Ujedinjeno kraljevstvo (12%), ali isto tako treba spomenuti i Sjevernu Europu (11%) te Francusku (10%). Najmanje kineskih ulaganja je otišlo u Južnu Europu (9%) i zemlje Beneluxa (3%). Njemačka je postala glavna odrednica za kineske investicije, iako se većinom radi o manjim investicijama. Istočna Europa se nalazi na drugom mjestu kao ciljana destinacija za kineske investitore u 2020. godini pri čemu je privukla 1,5 milijardi eura investicija. Najveći pad je doživjela Sjeverna Europa koja je u 2019. godini imala 53% udjela u kineskim investicijama, a u 2020. godini samo 11% tj. 703 milijuna eura. (Kratz, Zenglein i Sebastian, 2021.)

U 2012. godini kupljen je obiteljski obrt za proizvodnju alatnih strojeva Putzmeister, koji je tada imao ukupno 3000 zaposlenika. Putzmeister je kupljen od strane kineske državne tvrtke Sany Heavy Industry, koja je tada imala 70 000 zaposlenika. Riječ je o investiciji od 360 milijuna eura. Osnivač Putzmeistera, koji je bio star sedamdeset i devet godina, nije našao sposobne nasljednike i bio je prisiljen prodati svoj udio Sanyu. Kupnja Putzmeistera je bila šok za njemačku poslovnu kulturu, jer nisu očekivali da će kompanija s dugogodišnjom tradicijom preći u strano vlasništvo. Putzmeister Holding je proizvođač za strojeve građevinske industrije, kao što su betonske pumpe koje se koriste u zgradama i rudnicima te u izgradnji tunela. (LeCorre i Sepulchre, 2016.)

Kineski investitori u Njemačkoj pokazuju interes za proizvodne i uslužne djelatnosti. Njemačko gospodarstvo osigurava kineskim ulagačima širok raspon mogućnosti u različitim sektorima. Dva najvažnija sektora su automobilska i strojarstva industrija s 1,9 milijardi eura i 2,7 milijardi eura investicijskih poslova. Ostali sektori uključuju obnovljive izvore energije, potrošačke

proizvode, financije i usluge prijevoza. Većina kineskih izravnih stranih ulaganja u Njemačku dolazi u obliku akvizicija (82%), jer akvizicije su najbrži način brzog ulaska na tržište ili stjecanje postojećeg znanja ili robne marke. Najveće kineske akvizicije u Njemačkoj bile su Lenovo ulaganje u Medion 2011. godine (530 milijuna eura), AVIC-ova akvizicija Hilite Internationala 2014. godine (473 milijuna eura) i ulaganje Weichai Powera u Kion Grupu 2012. godine (467 milijuna eura). (Haneman i Huotari, 2015.)

Grafikon 6. :Kineske direktne strane investicije u Njemačkoj od 2011. do 2020. godine

Izvor: <https://www.iwkoeln.de/studien/christian-rusche-chinesische-beteiligungen-und-uebernahmen-2020-in-deutschland-500563.html>

Njemačka je država u koju kineske kompanije žele investirati. Takav trend je primjetan zbog njemačke industrijske moći u Europi. Zavidna kvaliteta njemačkih proizvoda je vidljiva u auto i strojarsko industriji. Upravo zbog tih činjenica Njemačka je postala meta za kineske investitore. Prema grafikonu 4 je primjetan trend sve većeg porasta investicija iz NR Kine nakon početka provođenja Investicijskog plana za EU (Junckerov plan) u 2016. godini koje rastu sve do 2019. godine kada je vidljiv pad kineskih investicija. Od 2020. godine dolazi do pada kineskih investicija ispod 1 milijarde eura, što je direktno povezano s korona krizom.

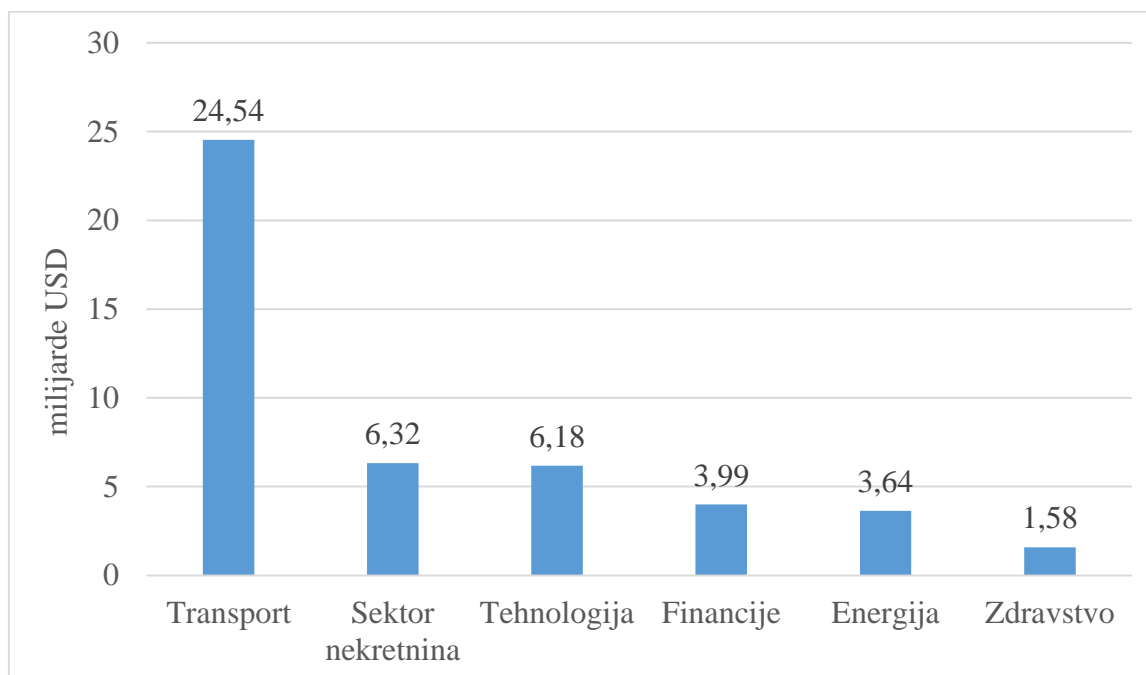
Njemačka uživa visok ugled zbog svojih inženjerskih sposobnosti dok NR Kina posjeduje komparativnu prednost u niskim troškovima proizvodnje, ali joj nedostaju inovacijske sposobnosti. Podatak da 40 % kompanija koje su kupili investitori iz NR Kine posluju u strojarskoj industriji, nije iznenađujući. Mnoge njemačke kompanije koje su bile predmetom akvizicije i poznate su po tome što pripadaju "motorima" njemačkog gospodarstva. Kompanije koje su kupljene od strane kineskih investitora su visoko specijalizirane tvrtke koje su vodeće na globalnom tržištu. Primjeri za kompanije koje su bile kupljene od strane kineskih tvrtki su Schiess AG, koju je kupio Shenyang Machine Tool Corporation, Putzmeister je preuzeo Sany Heavy Industrija i Waldrich Coburg, koji je preuzeo Beijing No. 1 Machine Tool Plant. (Bruche i Wallner, 2013.)

Tri čimbenika su promijenili stav u posljednjih par godina prema kineskim ulaganjima u Njemačku:

- Objavljivanje novih kineskih planova industrijske politike koji nisu zainteresirani za europsko ulaganje, i nezadovoljstvo europskih poduzeća oko liberalizacije stranog direktnog ulaganja prema NR Kini.
- Negativna slika kineskih akvizicija kao način nadogradnje kineske tehnologije je stvorilo novu svijest o potencijalnim dugoročnim rizicima transakcija za Njemačku konkurentnost i industrijsku bazu.
- Brzi porast kineske tehnološke nabave potaknuo je burne rasprave o prodaji kritičnih ili sigurnosno osjetljivih tehnologija zemlji koja ima za cilj zamjenu njemačkih tržišnih udjela u budućnosti.

Dva najkontroverznija ugovora su bila preuzimanje KUKA kompanije od strane Midea Grupe. KUKA je bila vodeća njemačka robotička tvrtka koju su mnogi smatrali "draguljem" njemačke industrije. Drugo kontroverzno preuzimanje je bio pokušaj Fujian Grand Chip Investment kupnje Aixtrona, njemačkog globalnog dobavljača poluvodičke opreme. Njemački državni dužnosnici su intervenirali na ljeto 2016. godine kako bi spriječili kinesko preuzimanje ali im nije uspjelo zbog preplaćene ponude od strane Midea Grupe koja se teško mogla odbiti. (Seaman, Huotari i Otero-Iglesias, 2017.)

Grafikon 7. :Direktne strane investicije u Njemačku iz NR Kine prema sektorima u razdoblju od 2011. do 2021. godine

Izvor: AEI. Dostupno na: <http://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>.

Prema grafikonu 5, sektor s najviše kineskih stranih direktnih ulaganja u Njemačku je transport. Sektor transporta je zaprimio investicije u vrijednosti od 25,54 milijarde američkih dolara u razdoblju od 2011. godine do 2021. godine. Kineske kompanije koje su ulagale u transportni sektor njemačkog gospodarstva su Beijing Auto (BAIC), China North Industries (Norinco) i Contemporary Amperex Tech. BAIC je poznat po tome što je kupio pet posto vlasništva Daimler AG, koji je jedan od predvodnika autoindustrije u Njemačkoj. Norinco se može istaknuti zbog pripajanja i preuzimanja Kiekert AG, koja je vodeća za proizvodnju inovativnih, zelenih i modernih automobila i dijelova za autoindustriju. Ostali sektori koji se ističu prema kineskim stranim direktnim investicijama su sektor nekretnina, s 6,32 milijarde američkih dolara, tehnološki sektor s 6,18 milijarde američkih dolara te financije, energija i zdravstvo.

Tablica 4. :Top deset kineskih stranih direktnih investicija u Njemačku od 2000. do 2017. godine

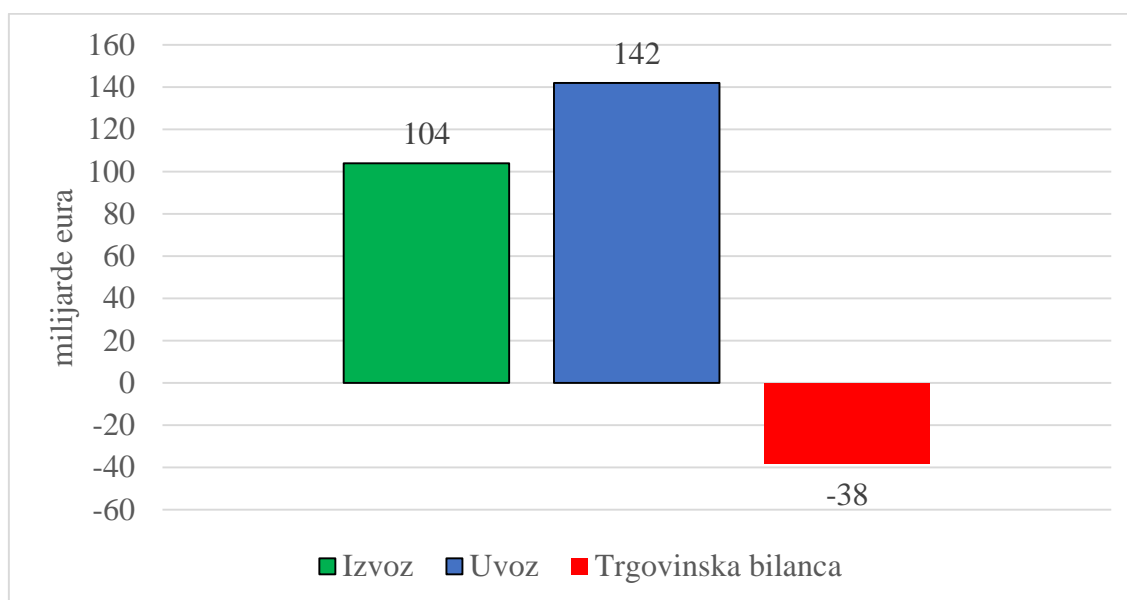
<i>Njemačke kompanije</i>	<i>Kineski investitori</i>	<i>Industrija</i>	<i>Godina</i>	<i>Približna vrijednost (EUR milijuna)</i>
Kuka	Midea	Strojarska industrija i oprema	2016	4,660
EEW Energy from Waste	Beijing Enterprises	Komunalne usluge	2016	1,440
BGP	CIC	Nekretnine	2016	1,100
ZF Friedrichshafen (Control systems)	Luxshare	Auto industrija	2017	1,000
KraussMaffei	ChemChina, Guoxin Internat. Investment, AGIC Capital	Strojarska industrija i oprema	2016	926
Kion (and Linde Hydraulics)	Weichai Power	Strojarska industrija i oprema	2012/13	738
BCP Meerwind Luxembourg	China Three Gorges	Obnovljivi izvori energije	2016	730
Bosch Starter and Generator Business	Zhengzhou CMM Group, Renaissance Capital	Auto industrija	2017	545
Medion	Lenovo	Elektronika	2011	530
OSRAM Ledvance	MLS, Yiwu, IDG	Elektronika	2017	500

Izvor: https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/etnc_reports_2017_final_20dec2017.pdf

Analizom deset najvećih kineskih investicija u Njemačkoj vidljiva je činjenica kineske fasciniranosti njemačkom industrijom. Tri od deset najvećih investicija od strane NR Kine u Njemačkoj su dio strojarske industrije, dok su dvije od deset najvećih dio autoindustrije. Tablica 2 potvrđuje zaključak da je njemačka industrija na visokoj razini, a kompanije iz NR Kine pokušavaju dosegnuti istu razinu kako bi bile konkurentnije na globalnom tržištu.

Pokrajine iz kojih dolazi najviše direktnih stranih investicija prema Njemačkoj se nalaze na istočnoj obali NR Kine. Peking, Šangaj i Guangdong su dom velikih investitora u različitim sektorima, kao što su Lenovo u Pekingu, Fosun u Šangaj i Huawei i ZTE u Guangdongu. Obalne pokrajine s živahnim privatnim sektorima uključujući Zhejiang i Shanghai također su značajni izvori stranih direktnih investicija za Njemačku. Peking je važan, jer je dom velikog broja nacionalnih državnih poduzeća, kao npr. AVIC, China National Building Materials Company i Power Construction Corporation of China ali i sjedište političke moći NR Kine. (Haneman i Huotari, 2015.)

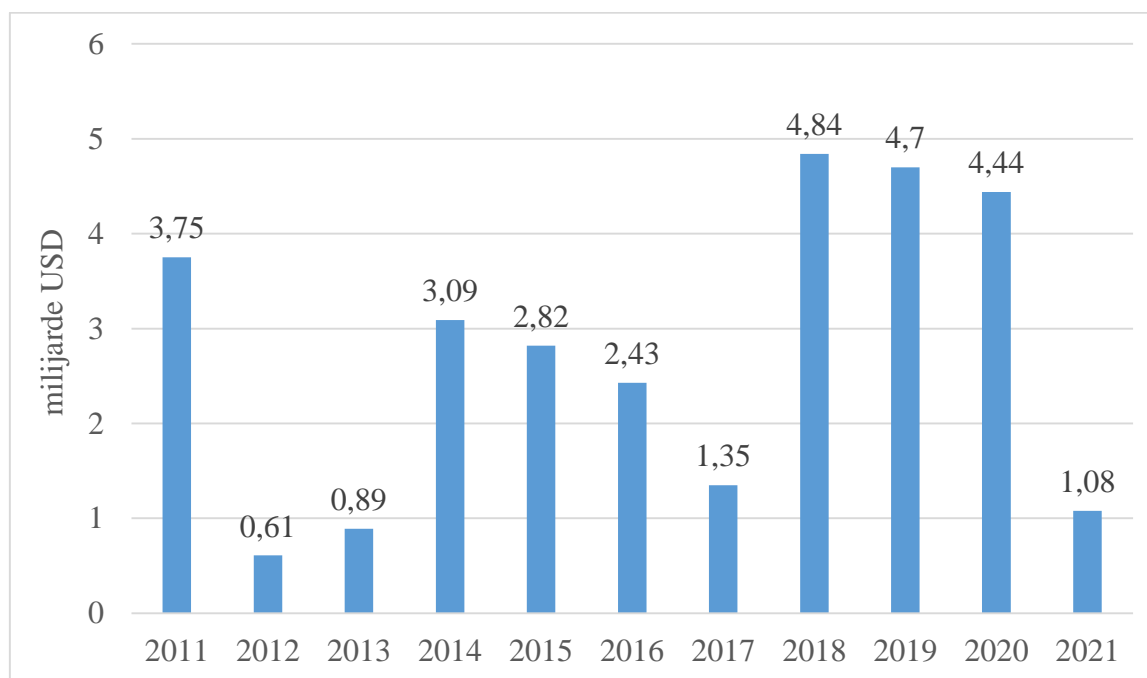
Grafikon 8. :Trgovinska bilanca Njemačke s NR Kinom u 2021. godini izražena u milijardama eura.

Izvor: Destatis. Dostupno na: https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/Foreign-Trade/_node.html
 Njemački zavod za statistiku je objavio podatke za trgovinske odnose s NR Kinom. Prema grafikonu 6 NR Kina je izvezla 2021. godine dobara u Njemačku u vrijednosti od 142 milijarde eura, dok je uvoz dobara u iznosu od 104 milijarde eura. Njemačka je ostvarila trgovinski deficit u iznosu od 38 milijarde eura. Velika razmjena između dvije zemlje je jedan od razloga zašto je NR Kina zainteresirana za ulaganja u Njemačku, jer ostvaruje dobitke kroz trgovinsku razmjenu s Njemačkom.

Glavni cilj za kineska strana direktna ulaganja u Francuskoj je pristup tržištu Francuske i EU. Kineske kompanije nastoje povećati svoju prodaju na francuskom, europskom i afričkom tržištu kroz njihove podružnice u Francuskoj. Kineske tvrtke žele investirati u Francusku zbog stjecanja strateške imovine, kao što je inovativna tehnologija, mogućnosti istraživanja i razvoja, napredne tehnike proizvodnje i međunarodno priznate marke proizvoda. Kineskim kompanijama nedostaje međunarodno menadžersko iskustvo i sklone su usvajanju policentričnog upravljanja svojim podružnicama u Francuskoj. Kineski iseljenici u Francuskoj koji postanu menadžeri i inženjeri prolaze kroz procese učenja, i promatraju kako lokalni francuski ili europski zaposlenici obavljaju ključno upravljanje i tehničke uloge. (Gao i Schaaper, 2018)

Grafikon 9. :Kineske direktne strane investicije u Francuskoj, izražene u milijardama američkih dolara u razdoblju od 2011. do 2021. godine

Izvor: AEI. Dostupno na: <http://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>.

Strana direktna ulaganja u Francusku od strane NR Kine su u porastu tokom zadnjih nekoliko godina. Prema grafikonu 7 najveći broj investicija se dogodio u 2018. godini kada su iznosile 4,84 milijarde američkih dolara. Tsinghua Holdings je kompanija iz NR Kine koja se bavi proizvodnjom čipova, i ona je razlog velikog skoka investicija u 2018. zbog akvizicije francuskog proizvođača čipova Linxens u vrijednosti od 2,6 milijarde američkih dolara. Nakon 2018. godine investicije su ostale skoro na istoj razini sve do 2021. godine kada je primjetan pad na 1,08 milijardu američkih dolara. Razlog pada investicija 2021. godine je smanjena investicijska aktivnost zbog djelovanja korona krize i smanjene zainteresiranosti za ulaganja.

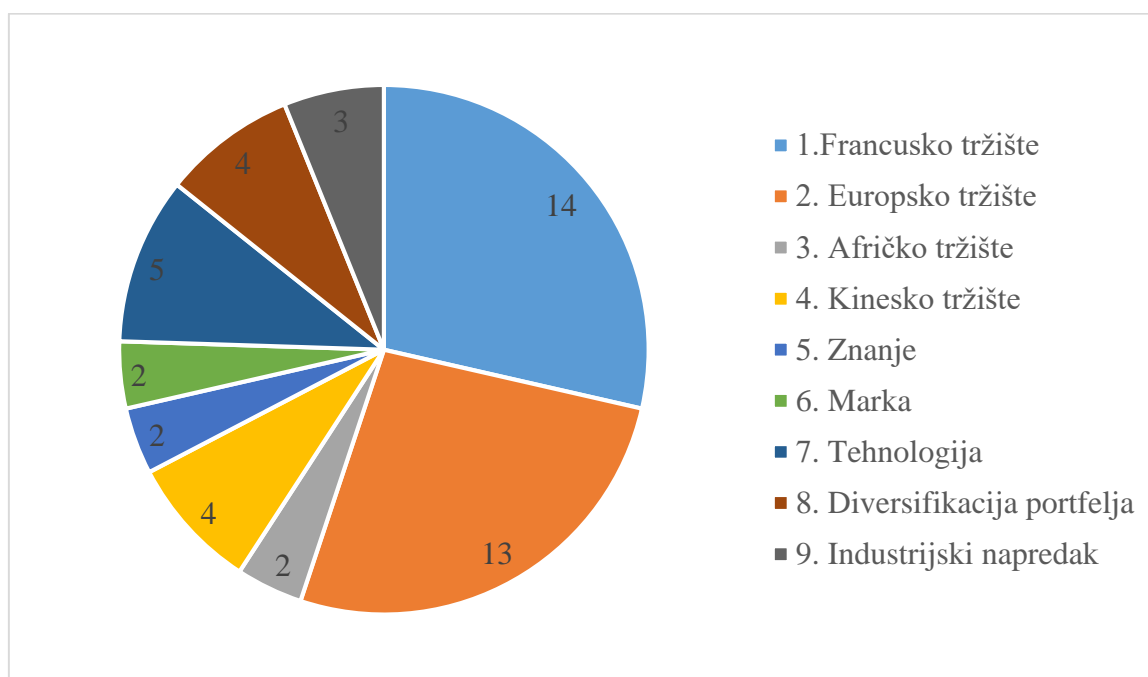
Kineska investicijska korporacija (engl. China Investment Corporation CIC) je jedan od razloga porasta stranih direktnih investicija u Francusku u 2011. godini. CIC je kupio 30 posto udjela u odjelu za istraživanje i proizvodnju GDF Suez sada pod imenom Engie. GDF Suez je francuska multinacionalna kompanija koja se dio energetskog sektora. CIC je isto tako sudjelovao u kupnji 10 postotnog udjela u Atlantic LNG-u koji je vlasništvu GDF Sueza i nalazi se u Trinidad i Tobagu. U 2012. CIC je uložio 385 milijuna eura za sedam posto udjela u satelitskom operateru Eutelsat. 2016. godine također je potpisao ugovor o suradnji s Caisse des Dépôts et Consignations (CDC) za razvoj investicijskog fond za infrastrukturne projekte na širem području Pariza koji bi mogao rezultirati ulaganjima CIC-a do 1 milijarde eura u sljedećih pet do sedam godine. Zanimanje za tehnologiju preko dugoročnih infrastrukturnih projekata svjedoči o interesu kineskih ulagača u francusku ekonomiju. (Seaman, Huotari i Otero-Iglesias, 2017.)

Francuska je postala interesantna kineskim investitorima zbog grana gospodarstva kao što su turizam, poljoprivreda, nuklearna i modna industrija. Francuska je najveća nuklearna sila u EU, i prema Svjetskom nuklearnom udruženju (engl. World Nuclear Association) proizvodi 70% električne energije putem nuklearnih elektrana. Trenutno se u Francuskoj prema Međunarodna agencija za atomsku energiju (engl. International Atomic Energy Agency IAEA) nalazi 58 aktivna nuklearna reaktora u nuklearnim elektranama. 2013. godine je vidljiv prvi projekt francuske i kineske kompanije za nuklearnu energiju jer je počela gradnja novog krila Hinkley Point nuklearne elektrane u Ujedinjenom Kraljevstvu na čelu sa francuskim i kineskim investitorima. Turizam čini jedan od kogača francuskog gospodarstva. Prema francuskom ministarstvu vanjskih poslova, zemlju je 2019. godine posjetilo 90 milijuna turista, dok je turizam činio 8% bruto domaćeg proizvoda (engl. gross domestic product). S obzirom na takve brojke je vidljiv razlog povećanog interesa kineskih investitora za francusko hotelijerstvo i ostale turističke proizvode. Postotak poljoprivredno obradive zemlje u Francuskoj je u padu prema podacima Svjetske banke (engl. The World Bank) te je postotak poljoprivredno obradive zemlje u 2018. godini iznosio 52,34%. Iako je postotak poljoprivredno obradive zemlje u padu, on predstavlja zavidan kapacitet za poljoprivrednu proizvodnju.

Francusko-kineski civilni nuklearni projekt je postao obećavajući 2011. godine zbog sporazuma između Electricité de France (EDF) i Kineske nacionalne nuklearne korporacije (engl. China National Nuclear Corporation). Sporazum će omogućiti prijenos tehnologije (uz kinesko financiranje) i zajednički razvoj nuklearnog tržišta između Francuske i Kine u Ujedinjenom Kraljevstvu a možda kasnije i u Južno Afričkoj Republici. Turističke djelatnosti

su uz nuklearni sektor zanimljive investitorima iz NR Kine. Osim velikih azijskih hotela koji su otvoreni u Parizu posljednjih godina, nekoliko kineskih grupa su kupile hotele u Parizu. Primjer kupnje francuskog hotela je Hôtel du Collectionneur, koju je diskretno kupila Kineska banka za uvoz i izvoz (engl. Export-Import Bank of China). U Parizu je Državna devizna uprava (engl. State Administration of Foreign Exchange SAFE) pokušala kupiti Beaugrenelle trgovački centar s ponudom od 700 milijuna eura ali kupnja na kraju nije uspjela. Maotai Group je najveći kineski proizvođač alkohola i 2013. godine je za 12 milijuna eura preuzeo Hôtel Particulier i u lipnju 2014. godine hotel Marriott na Champs-Élyséesu za 344,5 milijuna eura od rođaka bivšeg kineskog predsjednika Hu Jintaoa. (LeCorre i Sepulchre, 2016.)

Grafikon 10. :Razlozi stranih direktnih ulaganja u Francusku od strane kineskih kompanija na uzorku od 17 kompanija

Izvor: <https://www.erudit.org/fr/revues/mi/2018-v22-mi04797/1062499ar/>

Najznačajniji razlog ulaganja u Francusku prema istraživanju provedenom od Ni Gao i Johannes Schaaper su pristupi raznim tržištima. Pristup francuskom tržištu za 14 kompanija od ukupno njih 17 je bio glavni razlog za ulaganje. S obzirom na to da nekretnine i turistička infrastruktura prema tablici broj 3 predstavlja sektor sa najviše kineskih investicija, vidljiva je želja kineskih investitora za profitom od francuskog turizma i turističkog tržišta. Važnost cjelokupnog europskog tržišta je na drugom mjestu i pokazuje snagu francuskih kompanija u Europi, jer je to razlog zašto su kineskih investitori zainteresirani za njih.

4.2. KINESKE INVESTICIJE U GRČKOJ I ITALIJI

U travnju 2016. godine je potpisan ugovor između grčkih predstavnika luke Pirej i COSCO-a (engl. China Ocean Shipping Company) u kojem je paket vlasništva od 51% luka Pirej predan COSCO-u za 280,5 milijuna eura. Grčki parlament je ratificirao odluku tek na ljeto 2016. godine jer su počeli stvarati pritužbe na COSCO. Kineska kompanija je bila spremna na kritike, i kako bi omogućila nastavak suradnje povećala je ponudu do 500 milijuna eura. S dodatnim ulaganjem COSCO je htio poboljšanje krstarenja i kontejnerskih objekata. COSCO-ov plan je povećati svoje udjele s 51% do 67% u sljedećih pet godina, nešto što bi zahtijevalo ulaganja do 300 milijuna eura, kao i 88 milijuna eura u Helenski Republički Fond za razvoj imovine (HRADF). COSCO je imao pozitivan utjecaj na poslovanje terminala ali grčki javni sektor nije surađivao. Čelnici COSCO-a otkrili su svoj ambiciozni plan, koji je trebao pretvoriti Pirej u trgovačko i turističko središte. Kako bi COSCO postigao svoje ciljeve planirao je daljnji razvoj i modernizaciju za kruzersko pristanište. Planirali su graditi četiri hotela kao i trgovački centar. COSCO se obvezao na dalje razvijanje postojeće komercijalne infrastrukture za pomorski terminal te izgradnju jednog dodatnog kontejnerskog terminala. Investicija COSCO-a je procijenjena na 800 milijuna eura, od čega 300 milijuna eura mora biti uloženo do kraja 2022. godine. (Gontika, 2022.)

Kupnja 24 posto udjela u grčkom Nezavisnom operateru prijenosa električne energije (IPTO/ADMIE) je označilo drugu najveću kinesku investiciju koja se dogodila 2016. godine. Grčki operater je kupljen od strane Kineske državne internacionalne mreže za razvoj (engl. China State Grid International Development Ltd.). Ukupna investicija je vrijedna 320 milijuna eura i završila je 2017. godine. Telekomunikacijski sektor privukao je kineske korporacije, kao npr Huawei, Zhongxing Telecommunication Equipment (ZTE), Pacific Century CyberWorks (PCCW Global) i China International Television Corporation (CITC). Osim prodaje opreme, pružanja telekomunikacijskih usluga i upravljanja velikim podacima, kineske kompanije traže suradnju s lokalnim softverskim tvrtkama na razvoju mreža sljedeće generacije internetske infrastrukture. U Grčkoj je vidljiv sve veći broj kineskih kompanija koje su uključene u područje obnovljivih izvora energije kroz izgradnja hidroelektrana i vjetroelektrana. U studenom 2017. godine Shenhua Renewables objavila je kupnju 75 posto udjela u četiri vjetroparka koje razvija grčka korporacija. (Seaman, Huotari i Otero-Iglesias, 2017.)

Tablica 5. :Najveća kineske direktne strane investicije u Grčku od 2009. do 2017. godine

<i>Godina</i>	<i>Kineska kompanija</i>	<i>Grčka kompanija</i>	<i>Sektor</i>	<i>Milijarde eura</i>
2009.	COSCO	PPA	Pomorska infrastruktura	0.678
2014.	China development bank	Costa Mare	Pomorski prijevoz kontejnera	1.1
2014.	Export Import Bank	Thenamaris Ocean bulk	Pomorski prijevoz kontejnera	0.340
2014.	ICBC	Libra Diana shipping	Pomorski prijevoz kontejnera	0.490
2014.	China National Aero Technology	Veritas Ship Managment	Pomorski prijevoz kontejnera	0.158
2015.	ICBC	Terna Energy	Energija	0.880
2016.	COSCO	PPA	Pomorska infrastruktura	0.280
2017.	State Grid Crop. of China	Independent Power Transmission Operator	Energija	0.320
Ukupno				4.247

Izvor: https://idos.gr/wp-content/uploads/2017/12/Chinese-Investment-in-Greece_4-12-2017.pdf

Najveće kineske direktne strane investicije u Grčkoj prema tablici 5 su se odvale u pomorskom sektoru. Grčka je zbog svojih geografskih predispozicija postala zemlja partner NR Kini zato što je omogućila neometani uvoz dobara iz NR Kine na tržište EU. Europsko tržište je iznimno bitno za kineske proizvođače jer je tržište s velikim brojem potencijalnih kupaca s platežnom moći. COSCO (engl. China Ocean Shipping Company) i Kineska razvojna banka (engl. China development bank) su predvodnici investicija u Grčkoj. Dva navedena subjekta su investirali preko dvije milijarde eura u grčku pomorsku infrastrukturu. Velike investicije su pokazatelj važnosti Grčke za trgovinsku razmjenu NR Kine s EU jer su otvorile vrata kineskim proizvodima europskom tržištu i ojačale veze između dvije globalne sile. Ostale značajne

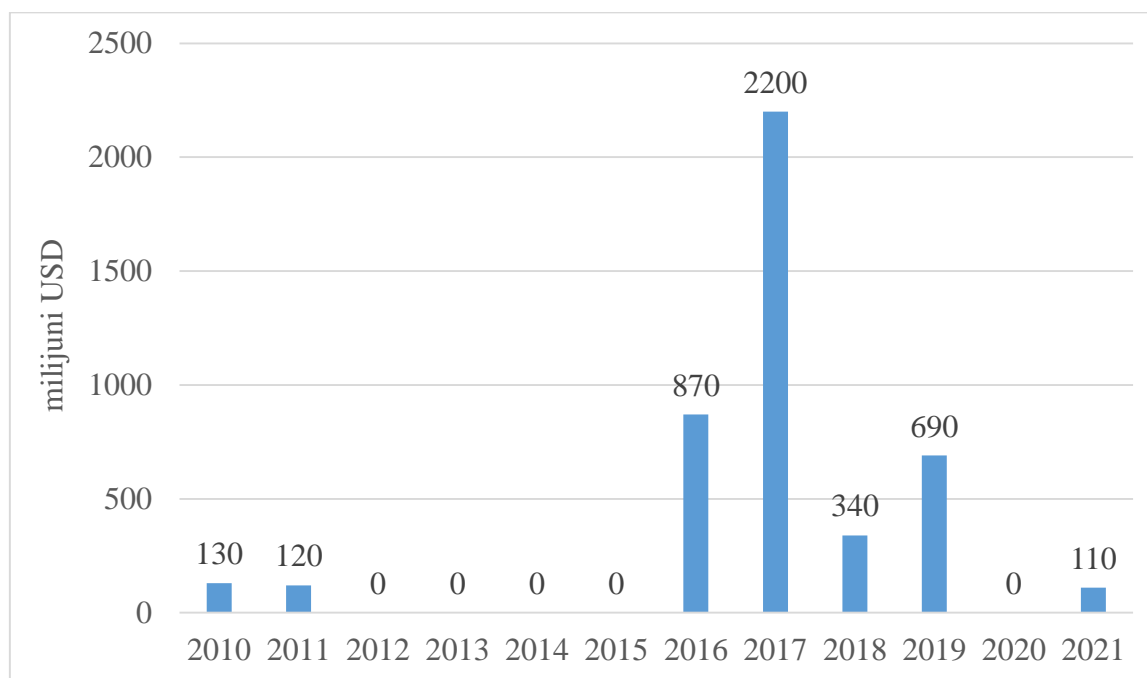
investicije koje su se dogodile u Grčkoj a nisu dio pomorskog sektora i infrastrukture su bila ulaganja u energetske sektor. Kineska korporacija državnih mreža (engl. State Grid Corporation of China) je primjer ulaganja u grčku energetiku, zbog kupnje 24 postotnog udjela u grčkom opskrbljivaču struje. Država Grčka je zadržala kontrolni paket dionica od 51 posto, i pretpostavka je kako je to "win-win" situacija za Grčku i kinesku kompaniju, jer će doći do modernizacije poslovanja, novih ulaganja a kineskoj kompaniji se otvara novo europsko tržište.

Kineski ministar Wang Yi je pohvalio kako je Forum antičkih civilizacija (engl. Ancient Civilizations Forum ACF) organizirala Grčka. Ministar Yi je istaknuo duh ACF foruma za tretiranje kulturne i civilizacijske razmjene istog podrijetla kao Putovi Svile (engl. Silk Road), promicanje mira, suradnje, otvorenosti, međusobnog učenja i koristi za sve zemlje sudionike. ACF forum također može pružiti dragocjenu podršku i kulturnu pomoć inicijativu Jedan pojas, jedan put (engl. One Belt, One Road). Ministar Yi je razradio kako kombinirati povijesni identitet drevnih civilizacija s međusobnim povezivanjem naroda u inicijativi Jedan pojas, jedan put:

- (1) "kao drevna civilizacija, trebali bismo bolje od drugih zemalja shvatiti kako svaka civilizacija nije diskriminirana na visokoj ili niskoj razini superiornosti ili inferiornosti, jer su sve jednako vrijedne"
- (2) "kao globalno utjecajna i antička nacija trebali bismo aktivnije zagovarati dijalog i interakciju među civilizacijama i suprotstaviti se sukobu i odbacivanju civil; nastojati nadilaziti razlike i diskriminaciju u društvenom sustavu i ideologiji; te unaprijediti međusobno razumijevanje i povjerenje među ljudi svih zainteresiranih zemalja".

NR Kina i Grčka su zajedno organizirale ACF forum i organizacija foruma pokazuje da dvije zemlje imaju slična mišljenja o civilizaciji, kulturi i suživotu, ali su njihovi bilateralni odnosi dosegнули novu razinu u politici, kulturi i ekonomiji. Visoka razina suradnje i povjerenja apsolutno nije slučajnost već postignuće kroz ustrajnu suradnju između NR Kine i Grčke. Nakon izbijanja financijske krize 2008. godine NR Kina je povećala razinu ulaganja u europske zemlje kao što je Grčka. Investicije su zahvatile njihovu infrastrukturu kako bi se bolje kombinirala kineska sredstva i tehnologije s prednostima lokalne zemlje. (Fang i Nolan, 2019.)

Grafikon 11. :Direktne strane investicije iz NR Kine u Grčku u razdoblju od 2010. do 2021. godine (USD milijuna)

Izvor: AEI. <http://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>.

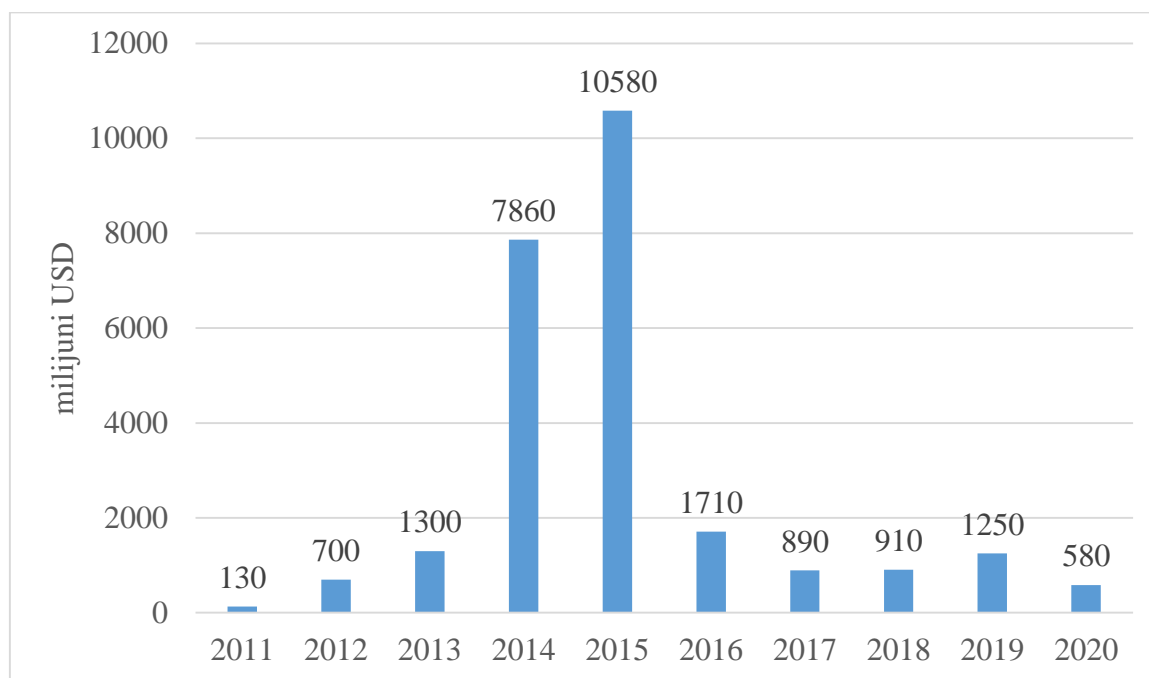
Direktne strane investicije kompanija iz NR Kine u Grčku nisu bile značajne sve do 2016. godine. Veliki rast investicija se ponajprije dogodio zbog ostvarivanja "Junckerovog plana" u 2015. godini koji se zbližio EU i NR Kinu, te omogućio lakše investiranje i privlačenje kineskih kompanija na europsko tržište. Odmah nakon toga prema grafikonu 9 je vidljiv rast stranih direktnih investicija koji je u 2016. godini iznosio 870 milijuna američkih dolara a godinu nakon toga su porasle preko 2 milijarde američkih dolara. Dva grčka sektora koja su najviše zahvaćena kineskim investicijama su energetika i pomorska infrastruktura. Energetika je važna Grčkoj, jer su ulaskom kineskih investicija poboljšali konkurentnost svojih energetske kompanije, dok su zadržali većinske udjele u vlasništvu istih kompanija. Kineska kompanija za energetske investiranje (engl. China Energy Investment) i Kineska korporacija državnih mreža (engl. State Grid Corporation of China) su kompanije koje su ulagale u grčku energetiku. Situacija u pomorskom sektoru je drugačija nego u energetske, jer su kineske kompanije postepeno preuzele grčke u većinske udjelu vlasništva. Nakon preuzimanja i pripajanja, dogodila se modernizacija poslovanja (npr. grčka luka Pirej) što je u konačnici dovelo do veće isporuke kineskih proizvoda na europsko tržište putem pomorskih ruta i upravo se u tome nalazi razlog porast kineskih stranih direktnih investicija u Grčkoj.

Kineska kompanija Fosun International Ltd je aktivna u grčkom sektoru nekretnina. Fosun je 2014. dobio projekt vrijedan 7 milijardi eura zajedno s grčkim partnerom Lamda Development. Projekt se odnosi na obnovu i razvoj bivše atenske zračne luke u Helenikon. Fosun je spreman uložiti 200 milijuna dolara u obnovu bivšeg aerodroma u Ateni. Grčki sektor nekretnina je meta investiranja manjih investitora iz NR Kine. Poznato je da oko 850 kineskih državljana kupilo imovinu u Grčkoj korištenjem tzv. programa Golden Visa. S obzirom na pojedinačnu investiciju kineskih državljana u grčki sektor nekretnina u prosjeku između 550.000 i 600.000 eura, razumno je pretpostaviti da je ukupna vrijednost ovih investicija kreće se u rasponu od 500 milijuna eura. Iako kupnja stvarne nekretnine od strane pojedinaca ne spada u kategoriju stranih direktnih investicija, ukupan promet kineskih ulaganja u grčki sektor nekretnina nije zanemariv. (Tonchev i Davarinou, 2017.)

Do kraja 2016. godine više od 260 kineskih kompanija je investiralo u više od 450 talijanskih poduzeća, koja ukupno zapošljavaju više od 25.000 radnika. Mnoge od ovih akvizicija su se nesmetano dogodile zbog karakteristike talijanskih kompanija koja su uglavnom obiteljska poduzeća. Glavni razlozi ulaganja u Italiju su:

- Unaprjeđivanje lanca vrijednosti zbog stjecanja tehnologije, znanja i robnih marki u sektorima u kojima je Italija postigla globalnu konkurentnost (strojevi, elektronika, bankarstvo i financije, hrana, moda, logistika, i nogomet)
- Izgradnja ekonomije razmjera, kao što je ilustrirano slučajem stjecanjem Pirelija od strane ChemChina
- Stjecanje logističkih baza i izravan pristup europskom unutarnjem tržištu za kineske proizvode, kao u slučaju Huawei koji je pretvorio Milano u svoje sjedište
- Potpora kineskim kompanijama od strane vlasti u Pekingu, što je rezultiralo jeftinim financiranjem kineskih kompanija u akvizicijskim procesima od strane kineskih državnih institucija. Najbolji primjeri su stjecanja Inter Milan i AC Milan nakon odluke kineskog predsjednika Xi Jinpinga, koja se odnosila na to da od zemlje napravi nogometnu silu i uzdigne kinesku reprezentaciju među najbolje u Aziji do 2030. (Seaman, Huotari i Otero-Iglesias, 2017.)

Grafikon 12. :Direktne strane investicije iz NR Kine prema Italiji u razdoblju od 2010. do 2020. godine (milijuni USD)

Izvor: AEI. Dostupno na: <http://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>

Direktne strane investicije iz NR Kine u Italiji nisu bile od prevelikog značaja sve do 2014. godine kada su dosegnule skoro 8 milijardi američkih dolara, dok su 2015. godine iznosile preko 10 milijardi američkih dolara. Podaci prema grafikonu 10 dokazuju pomak ukoliko usporedimo 2013. godinu kada su direktne strane investicije iznosile 1 milijardu i 300 milijuna američkih dolara. Prema grafikonu 10 je vidljivo da nakon 2015. godine direktne strane investicije iz NR Kine u Italiji su u padu sve do danas i ni jednu godinu nisu prelazile brojku od 2 milijarde američkih dolara. China National Chemical (ChemChina) je 2015. godine kupio Pirelli talijanskog proizvođača guma za automobile za 7 milijardi i 700 milijuna američkih dolara i to je jedan od razloga velikog porasta direktnih stranih investicija u 2015. godini. ChemChina je državna kompanija iz NR Kine i udio vlasništva pripada kineskoj agenciji za upravljanje državnom imovinom (engl. State-owned Assets Supervision and Administration SASAC) koja upravlja i mnogim drugim kineskim državnim poduzećima (npr. COSCO). Državna devizna uprava (engl. State Administration of Foreign Exchange SAFE) je agencija koja je investicijski dio Narodne banke Kine i isto tako je odgovorna za regulaciju tržišta stranih valuta, deviznih rezervi i ostalih operacija na tržištu. Tokom 2014. i 2015. godine sudjelovala je u kupnji raznih manjih udjela talijanskih kompanija (npr. Unicredit, Telecom Italia i Saipem) koje su kotirale na burzi, i isto tako postala jedan od značajnijih investitora iz NR Kine u Italiji koji su pod kontrolom države. Treći investitor zbog kojeg se povećao udio

kineskih direktnih investicija u Italiji je Huawei. Huawei je kineska kompanija koja je tokom 2014. i 2015. godine uspjela ostvariti

Od početka 2014. godine je Narodna banka Kine (engl. People's bank of China PBOC) je putem svog investicijskog ogranka, Državna devizna uprava (engl. State Administration of Foreign Exchange SAFE) uložila više od 3,5 milijarde eura na udjele od oko 2 posto u deset najvećih talijanskih kompanija: Monte dei Paschi di Siena, Unicredit, Saipem, Mediobanca, Fiat Chrysler Automobiles, Telecom Italia, Prysmian, Assicurazioni Generali, ENEL i državno kontrolirani ENI (operator nafte i plina). Takvim potezima Narodna banka Kine je preko svog investicijskog ogranka postala deseti najveći ulagač na talijanskoj burzi. Kineski investitori su zainteresirani za talijanski energetske sektor što pokazuje kupnja Ansaldo Energija u svibnju 2014. godine od strane Šangaj Electric Group. Ansaldo Energija je prodala 40 posto udjela vlasništva za 400 milijuna eura. China's State Grid je kupio 35 posto udjela u energetsom holdingu CDP Reti za 2,1 milijardi eura. U ožujku 2015. godine China National Chemical Corp. (ChemChina) kupio je većinski udio (16,89 posto) u Pirelliju, petom najvećem svjetskom proizvođaču guma. Peking je do sada uložio više od 6,5 milijardi eura u kotirane tvrtke na talijanskoj burzi, iznos koji predstavlja oko 10 posto ukupnih kineskih ulaganja u sve europske dionice na tržištu. (IAI, 2015.)

Još jedna zanimljiva priča koja miješa tržišne i strateške motive traženja imovine je ona telekomunikacijskog diva Huawei. Huawei je ušao na talijansko tržište relativno rano, 2004. godine, osnivanjem predstavništava u Rimu i Milanu. Kasnije je proširio opseg svojih aktivnosti u Italiji otvarajući inovacijske centre u Rimu, Torinu i Milanu. Posebice je poznat zbog velikog centra za istraživanje i razvoj mikrovalne tehnologije. Huawei je u Italiji stekao značajno uporište kao snažan pružatelj ugovaranja usluga u djelatnosti telekomunikacijskog operatera. Nakon što je osigurao opskrbu svojim uslugama Telecom i Vodafone, uspjeli su dogovoriti uvođenje nove mobilne širokopolasne mreže za Wind. Ugovor je vrijedan 1,3 milijarde dolara koji će biti dovršen u sljedećih pet godine, i predstavlja najveći iznos među najvećim potpisanim u Europi. (IAI, 2014.)

Talijanski novi zakon koji je donijela vlada 2012. godine daje posebne ovlasti vladi na pregled direktnih stranih investicija. Zakon se posebice odnosi za investicije iz NR Kine koje su dio strateško važnih sektora za zaštitu i državnu sigurnost. U 2019. godini ova regulativa je ojačana uključivanjem i 5G telekomunikacije. Državne institucije su se isto tako bavile zaštitom sigurnosti u telekomunikacijskom sektoru u Italiji i provjeravali su direktna strana ulaganja kineskih tvrtki kao što su Huawei i ZTE. Nalazi takvog napora su u prosincu 2019. objavili

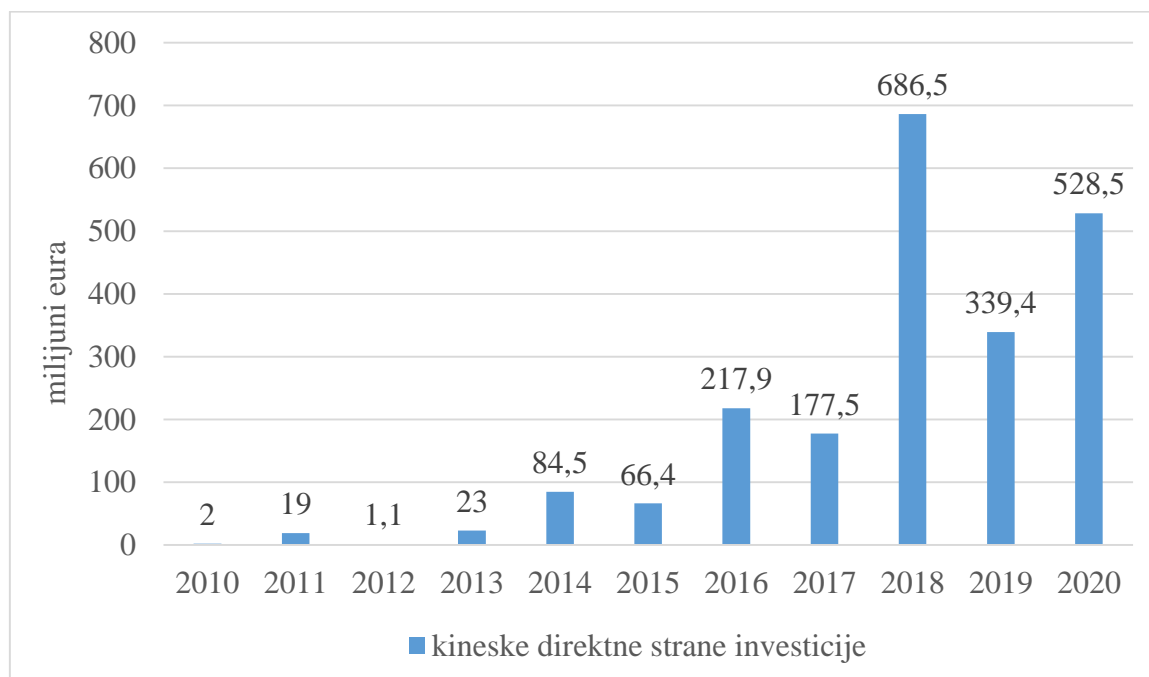
saborski odbor za sigurnost republike (COPASIR), u kojima je izražena zabrinutost za Huawei. COPASIR je savjetovao talijanski parlament za isključivanje Huawei iz razvoja 5G mreža u Italija. Ubrzo nakon rezultata saborskog odbora Telecom Italia (TIM) je objavio svoju odluku za isključivanjem Huawei iz javne nabave za razvoj svojih 5G mreža. Odluka je bila opravdana ne zbog sigurnosnih razloga već zbog diversifikacije dobavljača, koji je bio jedan od elementa EU preporuke za države članice. (IAI, 2020.)

Od 2004. godine Huawei je stalno širio svoju prisutnost u Italiji kroz projekte kao što su “pametni gradovi” u suradnji s talijanskim sveučilišnim istraživačkim centrima. Italija je drugo najznačajnije tržište pametnih telefona za Huawei i kineski tehnološki div zapošljava oko 800 ljudi u Italiji. S obzirom na to da Huawei ne posjeduje proizvodne pogone u Italiji, brojka od 800 zaposlenika ima još veću važnost. Huawei je nedavno zaposlio 85 talijanskih programera za rad na vlastitoj platformi za distribuciju aplikacija AppGallery za opskrbu Huawei pametnih telefona kako bi uspješno zamijenili postojeći Google Play Store. Tijekom talijansko-kineskog foruma u Milanu u srpnju 2019., izvršni direktor Huawei Italia Thomas Miao otkrio je planove tvrtke za ulaganje više od 3,1 milijarde dolara u Italiju tijekom sljedećeg tri godine. Investicije od Huawei Italia bi trebale biti alocirane u opskrbu, marketinške operacije te istraživanju i razvoju, s namjerom otvaranja oko 1000 radnih mjesta, kao i suradnja s Sveučilištem iz Pavije u laboratoriju za inovacije mikroelektronike. Huawei koristi strategiju koja se temelji na prestizanje konkurenata kroz zavidnu razinu tehnološkog napretka u kombinaciji s niskim cijenama. Huawei je bio u mogućnosti surađivati s velikim talijanskim komunikacijskim tvrtkama za pilot projekt pokretanja 5G mreže koja bi omogućila talijanskim pružateljima usluga podizanje cijene svojih usluga (koje su u posljednje vrijeme značajno smanjene). Huawei tehnologija bi uskoro mogla biti upotrijebljena u metropolitanskim područjima kao što su Milano, Bari, Matera, L’Aquila, Prato i Rim, gdje je blisko surađuje s TIM-om i Fastwebom. Zbog nevjerojatno inovativnog potencijala 5G tehnologije, Italija računa na 5G tehnologiju kao ključan faktor u razvoju gospodarstva najprije za urbana područja, a zatim i za druge sektore gospodarstva (između ostaloga proizvodnje, energije i zdravstvene skrbi). Od pedeset 5G komercijalnih ugovora koje je Huawei osigurao na globalnoj razini, dvadeset i osam je potpisano u Europi. (De Maio, 2020.)

4.3. ZNAČAJ KINESKIH INVESTICIJA ZA SRBIJU I CRNU GORU

Srbija se ističe kao "ključni partner Pekinga u regiji". Srbija će ugostiti jednu od ključnih institucija za 16+1 platformu a to je "Unija za suradnju u prometnoj infrastrukturi 16+1". Utjecaj NR Kine u Srbiji nadilazi suradnju u kineskim inicijativama, već se događaju konkretne investicije. Kineska ulaganja u Srbiji su u porastu a ona se zaključuju kao zajmovi između država i kao takvi su manje korisni za Srbiju od drugih instrumenata financiranja (npr. bespovratna sredstva EU) jer se moraju vratiti. Za razliku od instrumenata financiranja EU-a, kineski međudržavni zajmovi nisu uvjetovani načelima dobrog upravljanja. Zajmovi se plasiraju se po povoljnim cijenama s duljom odgodom otplate i pod određenim uvjetima. Mana ugovaranja kineskih investicija za domaće gospodarstvo je u tome što je samo manji dio vrijednosti projekta podugovarat s domaćim poduzećima. Takvim ugovaranjem se ograničava ostvarena ekonomska korist srbijanskih poduzeća u građevinskim projektima. Projekti slijede državnu logiku ulaganja a tržišni segment se zanemaruje što dovodi do smanjenje rentabilnosti ključnih odluka za projekte. (Bieber i Tzifakis, 2020.)

Grafikon 13. :Kineske direktne strane investicije (uključuju Hong Kong, Tajvan i NR Kinu) u Srbiju, u razdoblju od 2010. do 2020. godine

Izvor: ECFR. Dostupno na: <https://ecfr.eu/special/china-balkans/serbia/>

Prema grafikonu 11 ulaganja iz NR Kine prema Srbiji u posljednjih deset godina su u porastu. Prvi značajniji porast ulaganja se dogodio 2014. godine kada su kineske direktne investicije iznosile 84,5 milijuna eura i kineske investicije su dosegnule svoj vrhunac u 2018. godini kada su iznosile 686,5 milijuna eura. Jedna od značajnijih investicija koja se dogodila 2018. godine je kupnja Rudarsko-topioničarskog bazena Bor (RTB) od strane Zijin Mining Group u iznosu od 1,26 milijarde američkih dolara. Vlada Srbije odlučila je za strateškog partnera RTB-a Bor izabrati kinesku tvrtku koja se obvezala uložiti 350 milijuna dolara za dokapitalizaciju i Zijin Mining Group ponudio je poslovni plan u kojem se obvezao na zadržavanje 5000 zaposlenika. Yangfeng Automotive Interiors (YFAI) je kompanija iz auto-industrije smještena u Shanghai, i njezina investicija je jedna od većih koja se dogodila 2019. godine. YFAI je kupila proizvodni pogon za automobile u Kragujevcu, i uložili su 40 milijuna eura kako bi se ostvario projekt. YFAI trenutno zapošljava oko 180 zaposlenika i planiraju proširiti broj zaposlenik na 800, te napraviti od tvornice u Kragujevcu jedan od centara za distribuciju za istočnu i južnu Europu, zajedno sa tvornicama iz Mađarske, Slovačke i Češke Republike.

U razdoblju od 2013. do 2019. godine većinu kineskih investicija privukli su sljedeći sektori:

- (a) transport (najveći iznos sredstava usmjeren je automobilskoj industriji i obnovi prometne i cestovne infrastrukture)
- (b) proizvodnja metala (kineski investitori fokusirani na kompanije koje posluju u Srbiji, uglavnom se bavi proizvodnjom ugljena, bakra i čelika)
- (c) energija (kineski investitore je zanimala plinska industrija kao i alternativni izvori)

NR Kina namjerava implementirati projekte kroz inicijativu Jedan pojas, jedan put. Ovaj globalni projekt procjenjuje se na oko 113 milijardi eura i nudi nove razvojne mogućnosti za sve zemlje na svom putu. Zbog različitih čimbenika (geografskog položaja, dobrih političkih i ekonomski odnosi), Srbija je postala jedna od najvažnijih zemalja u regiji za inicijativu Jedan pojas, jedan put. NR Kina aktivno podupire daljnja ulaganja u Srbiju kroz tekuće, ali i najavljene projekte. U razdoblju od 2013. do 2019. godine kineska ulaganja dosegla su približno 10 milijardi dolara (ulaganja i ugovori o građenju), s tendencijom rasta u nadolazećim razdoblje. U promatranom razdoblju kineske tvrtke uložile su više od 3 milijarde dolara za prometnu infrastrukturu (izgradnja autocesta i željeznica), izgradnju mostova, energetske i drugih infrastrukturnih objekata. Prometno infrastrukturni projekti su u različitim fazama provedbe. Modernizacija i rekonstrukcija željezničke pruge Beograd-Budimpešta je jedan od većih projekata koji bi trebao doprinijeti boljoj povezanosti srednje Europe s lukom Pirej. Prometna povezanost će imati višestruki značaj za Srbiju, što će se prvenstveno ogledati u

povećanju prihoda od prijevoza robe svojom željezničkom mrežom. Osim toga kineska ulaganja su zahvatila velike investicijske projekte važne za Srbiju, poput izgradnje mosta Zemun-Borča, izgradnju autoputa kroz Srbiju (Koridor 11) jer se oni vjerojatno ne bi mogli realizirati bez kineskih ulaganja. (Marijanović, Jovčić i Stojanović, 2021.)

Tablica 6. :Kineske direktne investicije prema sektorima u Srbiji u razdoblju od 2013. do 2020. godine

<i>Kineski investitor</i>	<i>Godina</i>	<i>Investicija (milijun EUR)</i>	<i>Sektor</i>
Johnson Electronics	2013.	65	Elektronika
Mei Ta	2015.	120	Auto-industrija
HBIS Group	2016.	300	Proizvodnja čelika
Bank of China	2017.	50	Financije
Zi Jin	2018.	1,260	Rudarenje
Min Th	2019.	100	Auto-industrija
Yanfeng	2019.	22	Auto-industrija
Linglong Tire	2019.	800	Proizvodnja guma
Xingyu	2020.	60	Elektronika
Ukupno		2,777	

Izvor: Invest in Serbia. Dostupno na: <https://ras.gov.rs/uploads/2020/10/eng-opportunities-for-investors-from-china-ras-1.pdf>

Prema tablici 6 kineski investitori su uložili novac u srbijanski proizvodni sektor. Auto-industrija je najzastupljenija u promatranom razdoblju od 2013. do 2020. godine, dok se jedino ističe Kineska narodna banka (engl. Bank of China) koja je 2017. godine otvorila svoje poslovnice u Srbiji. Min Th kompanija je 2019. godine otvorila proizvodni pogon za aluminijske dijelove u Loznici, i tvornica proizvodi dijelove za Toyotu, BMW i Renault. Najveća investicija se dogodila 2018. godine kada je kineski Zi Jin investirao 1 milijardu i 260 milijuna eura u akviziciji željezare u Smederevu. Druga najznačajnija investicija je ulaganje Linglong Tire kompanije od 800 milijuna eura u Zrenjaninu. Investicije po sektorima u tablici 6 dokazuju kako je Srbija važan ekonomski i politički partner NR Kine. Ekonomska suradnja je obostrana jer je NR Kina izvor financiranja za projekte vlade Republike Srbije, i pravila oko povlačenja novca u projekte nisu toliko rigorozna kao pravila kojima teži EU. NR Kina ostvaruje ekonomsku korist jer je pronašla saveznika u blizini EU granica i može brže i jeftinije transportirati proizvode koje kineske kompanije naprave u kupljenim srbijanskim tvornicama. Politička korist Srbije u suradnji s NR Kinom se nalazi u tome što može lakše balansirati između

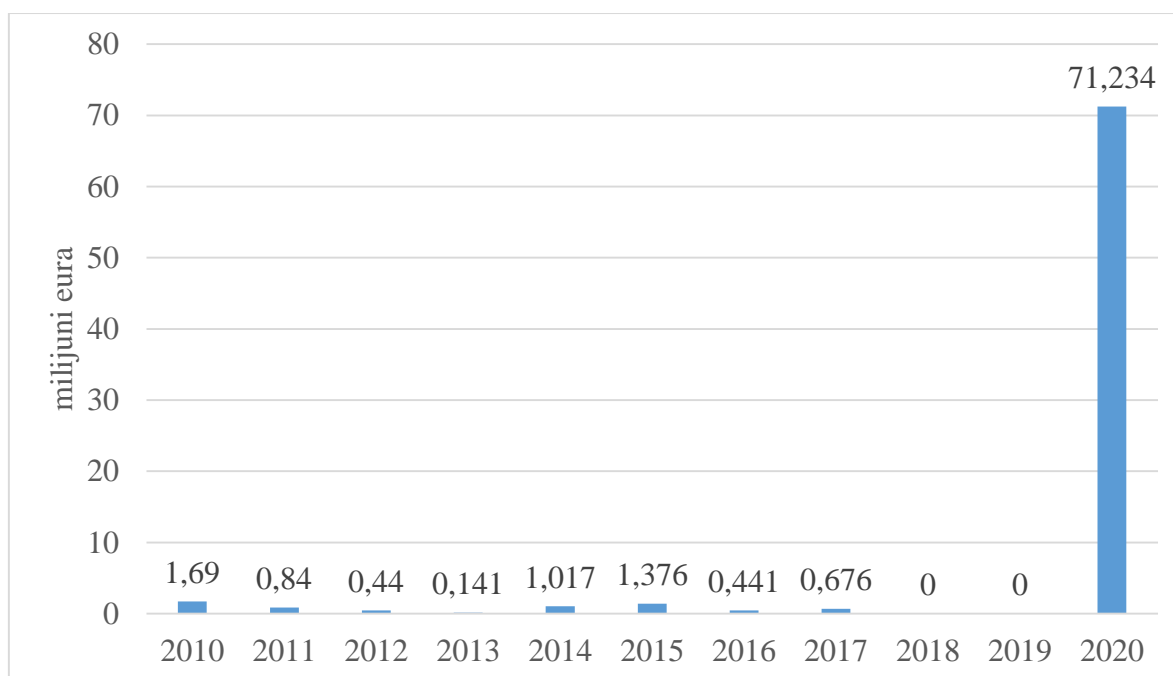
istoka i zapada, dok Srbija za NR Kinu predstavlja važnog partnera u inicijativi Jedan pojas, jedan put.

U rujnu 2018. godine predstavnici Srbije su potpisali vrijedan ugovor s kineskom kompanijom Zi Jin u rudarskom sektoru. Kineska ulaganja u srbijansku industriju nisu stala samo na rudarenju nego su dogovorili investiciju vrijednu 994 milijuna američkih dolara s trećim najvećim kineskim proizvođačem guma Shangdong Linglong. Ovaj ugovor predviđa izgradnju tvornice guma u slobodnoj zoni u srbijanskom gradu Zrenjaninu. Ovo će biti najveća direktna strana ulaganja u kreiranju potpuno novog proizvodnog pogona (engl. greenfield investment) u Srbiji. Otvaranje potpuno novog pogona i proizvodnog prostora je bilo moguće zbog dobre suradnje između dviju država i dobro odrađene gospodarske diplomacije. Osim što Srbija ima značajne subvencije za direktna strana ulaganja, jeftinu radnu snagu i niske cijene energije, kineski proizvođači su prepoznali Srbija kao idealnu lokaciju za njihova ulaganja kako bi prodrli u europsko tržište iz dva glavna razloga:

1. Srbija je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s EU (engl. Stabilization and Association Agreement), kojim je većina roba iz Srbije oslobođena je carina i kvota. Zahvaljujući time će kineski proizvođači u Srbiji moći ostvariti slobodan pristup europskom tržištu za njihovu robu proizvedenu u Srbiji. S druge strane, Srbija ima sporazum o slobodnoj trgovini s Rusijom, Bjelorusijom, Kazahstanom i Turskom. Kineske tvrtke će također dobiti pristup golemom tržištu iznad EU zbog dobrih odnosa Srbije s drugim zemljama. Srbija je izričito protiv nametanja bilo kakvih sankcija Rusiji i još uvijek to odbija učiniti usprkos pritiscima iz EU.
2. Drugi razlog za značajan kineski interes za ulaganje u Srbiju se nalazi u činjenici da je Srbija na putu prema ulasku u EU, iako još uvijek nije izgledno kada bi Srbija točno mogla postati punopravna članica. To je prednost za Srbiju kada su u pitanju kineske investicije, posebno one koje se provode kroz Jedan pojas, jedan put. EU ne može osporiti zakonitost tih ulaganja, kao što to čini sa svojim članicama koji nastoje ostvariti istu suradnju s NR Kinom. (Chizhikov, Dimitrev i Kabylinskii, 2018.)

Crna Gora je dio platforme "16+1" koju je razvila NR Kina kako bi ojačala suradnju u područjima prometa, financija, znanosti, obrazovanja i kulture s jedanaest članica EU i pet balkanskih država. Crna Gora je isto tako dio kineske inicijative 'Jedan pojas, jedan put', koja ima za cilj širenja kineskih interesa diljem Azije, Europe i Afrike i afirmiraju NR Kinu kao novu supersilu. Crna Gora je u potrazi za investitorima, jer nije u mogućnosti sama razviti svoje strateško važne projekte te su zbog toga kineski investitori dobro prihvaćeni. Prema tri definirana ekonomska prioriteta platforme "16+1" (infrastruktura, visoke tehnologije i zelene tehnologije) raste interes za Crnu Goru među kineskim kompanijama koje su željne ulagati u posljednjih godina. Dužnosnici obiju zemalja su se sastajali u raznim prilikama i uvijek su iskazivali čvrst interes za jačanjem odnosa između država. Posjeti od strane kineskih dužnosnika ukazuju na sve veći interes kineskih tvrtki u Crnoj Gori. Najveći kineski infrastrukturni projekt u Crnoj Gori je autoput između Bara i Boljara. Prioritetna dionica autoputa pod nazivom Smokovac–Mateševo vrijedi 809 milijuna eura, a zajam se plaća u sljedećih 20 godina. Državni dužnosnici to često nazivaju "projekt stoljeća" i tvrde kako će autocesta podići gospodarski rast i stvaranje preduvjeta za regionalni razvoj Luka Bar. (Bieber i Tzifakis, 2020.)

Grafikon 14. :Kineske direktne strane investicije u Crnoj Gori u razdoblju od 2006. do 2020. godine

Izvor: Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore. Dostupno na: <http://www.cin-cg.me/raste-kineski-uticaj-u-crnoj-gori-ogrlica-od-bisera-i-omca-od-dugova/>

Direktne strane investicije iz NR Kine prema Crno Gori u razdoblju između 2006. i 2020. godine prema grafikonu 12 pokazuju kako sve do nedavno Crna Gora nije bila zanimljiva kineskim investitorima. Investicijsko stanje se promijenilo 2020. godine kada je NR Kina skočila na drugo mjesto crnogorskih domaćih direktnih stranih investicija odmah iz Ruske Federacije. NR Kina je 2020. godine investirala 71,2 milijuna eura u Crnu Goru. Nisu poznate veće kineske investicije s tim novcem, ali jedna od njih bi mogla biti izgradnja vjetrenjača za proizvodnju električne energije u Možuru. Investiciju je službeno pokrenula energetska kompanija s Malte pod nazivom Enemalta, ali upravo ta kompanija je kupljena od strane Shanghai Electric Power u 2014. godini. Jedino što je sigurno poznato u slučaju Crne Gore je to da je zadužena 944 milijardi američkih dolara kod kineske banke Exim zbog financiranja projekta autoputa između luke Bar i srbijanske državne granice. Europska komisija je 2021. godina odbila prijedlog pomoći financiranja crnogorskog duga prema NR Kini. Crna Gora se nalazi u potencijalnoj dužničkoj krizi, koja bi je mogla gurnuti u lošu pregovaračku poziciju s NR Kinom ako ne budu mogli vratiti posuđeni novac.

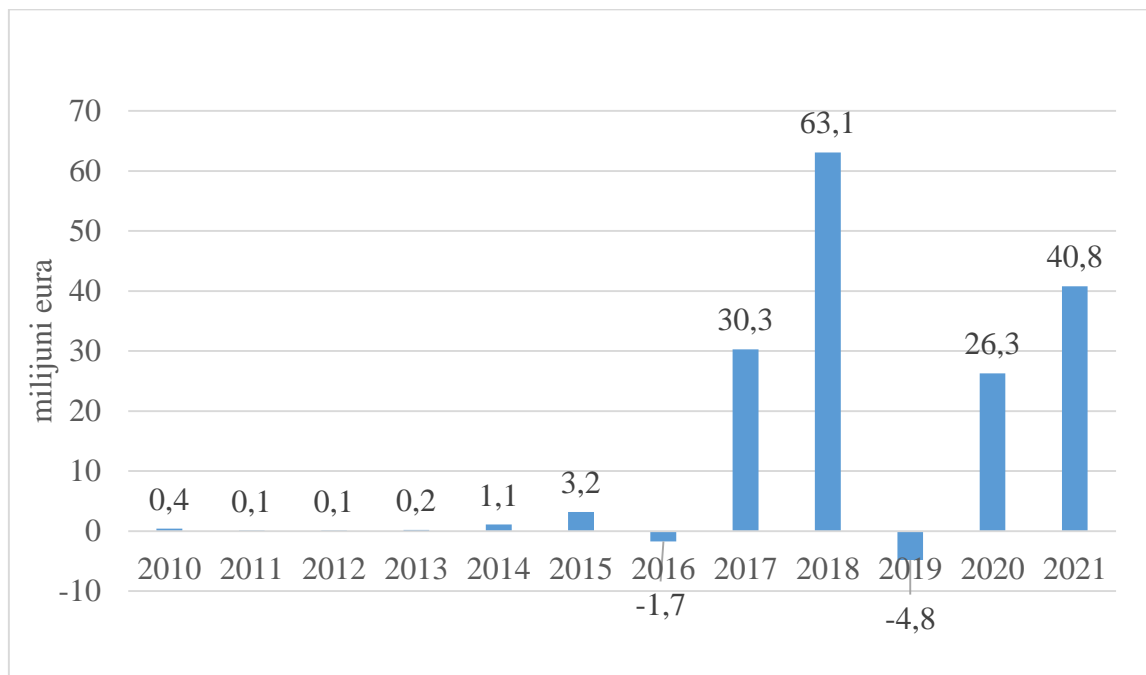
"Kineska autocesta koja ne vodi nikud" je naslovnica Reutersa o 165 kilometara autoputa koji se gradi u Crnoj Gori između jadranske luke Bar i granice sa Srbijom. Kompanija koja je dobila ugovor o izgradnji autoceste je China Road and Bridge Corporation (CRBC). Izgradnja početne dionice od 41 kilometar se financirala zajmom od 809 milijuna eura od kineske banke Export-Import Bank of China. Planinski teren koji se nalazi između pomorske luke i državne granice s Srbijom znači kako bi se veći dio rute trebao sastojati od mostova i tunela, što je očiti razlog velikih troškova izgradnje. Na projektu je zaposleno 3.605 radnika, od kojih su dvije trećine Kinezi. CRBC je uspio dogovoriti uvjete koji su uključivali izuzeće uvezenih materijala iz i carine i porez na dodanu vrijednost. Provedene su tri studije izvodljivosti, jedna francuska konzultantska tvrtka za Vladu Crne Gore, a druga za europsku investicijsku banku. Obje studije su zaključile kako projekt nije ekonomski isplativ. Ne postoji dovoljno projicirana prometna potražnja za davanje adekvatne stopa povrata. Treća studija, koju je naručio Export-Import Bank of China, zaključila je da je projekt održiv. Kako bi se nastavilo s preostalim fazama projekta, odlučeno je da se ide na oblik javno-privatnog partnerstva (JPP). Europska investicijska banka i MMF su upozorili kako model JPP-a neće biti profitabilan jer zahtijevaju velike subvencije za ustupak cestarine prihvatljive za investitora. Zbog već nastalih troškova postoji mala politička želja za odustajanje od projekta, koji će ukupno koštati oko 3 milijarde eura, što je jednako 70 posto godišnjeg BDP-a Crne Gore (4,3 eura milijardi u 2017). (Emerson, Billiang, Nag, Starr i Vinokurov, 2019.)

4.4. KRONOLOŠKI KVANTITATIVNA ANALIZA KINESKIH INVESTICIJA U HRVATSKOJ

Priljev direktnih stranih investicija u Hrvatsku iz NR Kine bio je neznatan sve do 2016. godine. Porast direktnih stranih investicija se dogodio 2017. godine i izravno je povezan s prvim investicijom NR Kine koja je realizirana te godine. Tvrtna Zhongya uložila je u turistički kompleks u Krapinskim Toplicama, izgradnju stambenih i turističkih naselja u vrijednosti od 30 milijuna eura. Poslovni dogovor je plodna suradnja gradonačelnika Krapinskih Toplica Ernest Svažić i privatna udruga pod nazivom Chinese Southeast European Business Association (CSEBA). CSEBA povezuje investitore iz NR Kine s poslovnim prilikama u jugoistočnoj Europi. Zhongya je isto tako 2018. godine kupio kompleks "Hotel Zagorje" u Kumrovcu. Transakcija je ugovorena u vrijednosti od 2 milijuna eura, ali tvrtka nije uspjela uplatiti iznos unatoč produljenju rokova dao dva puta s hrvatske strane. Turizam je važan sektor u hrvatskom gospodarstvu i dobar početak za daljnju suradnju. Osim turizma, krajem 2018. godine se ostvario i investicijski projekt kada je kineska građevinska tvrtka Norinco International Cooperation kupila 76 posto hrvatskog energetskog projekta Enar Senj koji je razvio vjetroelektrane snage 156 MW. Transakcija je bila vrijedna 32 milijuna eura. (Matura, 2020.)

Pelješki most je projekt kojemu je cilj povezati krajnji jug Hrvatske, odnosno trebao bi zaobići 12 km Bosne i Hercegovine koji prekida hrvatsku obalu kod Neuma. Most je visok 55m i dugačak 2,4km. Završetak radova se dogodio 2022. godine. Kontroverze oko izgradnja mosta svodi se na abnormalno nisku licitacijsku cijenu kineskog državnog poduzeća i dobivanje velikog ugovora o izgradnji, od čega 85% troškova financira EU za 357 eura milijuna. Most simbolizira vrhunac kinesko-hrvatskih odnosa, ali i suradnju EU s NR Kinom jer ipak je most u većinskom udjelu financiran sredstvima iz EU. Ugovor za prvu fazu izgradnje Pelješkog mosta i pristupnih cesta je bio dodijeljeno u siječnju 2018. kineskom konzorciju na čelu s China Road and Bridge Corporation (CRBC). CRBC je uspješno nadmašio konkurente s ponudom od 2,08 milijardi kuna (283 milijuna eura). Konkurenti za dobivanje ugovora su bili Austrijski Strabag (2,62 milijarde kuna) i tursko-talijanski konzorcij koji čine Astaldi i IC Ictas iz Turske (2,55 milijardi kuna). Projekt označava jedan od rijetkih uspjeha inicijative Jedan pojas, jedan put u Hrvatskoj. (Blockmans i Hu, 2019.)

Grafikon 15. :Direktna strana ulaganja iz NR Kine prema Hrvatskoj u razdoblju od 2010. do 2021. godine

Izvor: Hrvatska Narodna Banka. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/en/-/inozemna-izravna-ulaganja>

Prema grafikonu 13 kineske investicije značajnije izlaze do izražaja nakon 2015. godine. Iako Hrvatska nije značajna za kineske investitore, što najbolje pokazuju brojke na navedenom grafikonu, primjetan je određeni rast kineskih aktivnosti u Hrvatskoj. Značajnije investicije od strane kineskih kompanija u Hrvatskoj su kupnja hotela u Krapinskim Toplicama i Hotela Zagorje u Kumrovcu. Kineske kompanije su prepoznale turizam kao najvažniju djelatnost u Hrvatskoj prema udjelu u BDP-u, i manjak turističke ponude u kontinentalnom djelu države te su odlučni iskoristiti potencijalnu poslovnu priliku. Projekt koji je privukao najviše pozornosti je izgradnja pelješkog mosta. Hrvatska je dobila 85 posto sredstava za financiranje projekta iz EU, i most predstavlja poveznicu između EU i NR Kine, što je u konačnici uspjeh investicijske politike koje provodi Peking. NR Kina je pokušala steći udio u vlasništvu u luci Rijeka, točnije ponuda je poslana od Ningbo Zhoushan Port Company ali je na kraju odbijena zbog navodnih pritiska EU i SAD-a i blizine LNG terminala. Preuzimanje luke Rijeka od strane kineske kompanije bi označio veliki udarac za strateške interese zapadnih saveznika u Hrvatskoj.

Tablica 7. :Direktne strane investicije u Hrvatskoj prema zemlji porijekla, u razdoblju od 1993. do 2021. godine, izraženo u EUR milijuna

<i>Država</i>	<i>Iznos direktnih stranih investicija</i>
Nizozemska	6.435,5
Austrija	5.095,1
Luksemburg	4.289,9
Njemačka	3.938,8
Italija	3.698,9
Mađarska	2.913,3
Slovenija	1.992,9
Ujedinjeno Kraljevstvo	1.287,9
Francuska	1.009,7
NR Kina	159,9

Izvor: Hrvatska Narodna Banka. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/en/-/inozemna-izravna-ulaganja>

Nizozemska je zemlja s najviše stranih ulaganja u Hrvatskoj. Investicije u farmaceutsku kompaniju Plivu i kupnja Karlovačke pivovare od strane Heinekena su neke od značajnijih investicija. Isto tako preko nizozemske kompanije je kupljen slovenski Mercator od strane Agrokora, što je isto tako doprinijelo povećanju direktnih stranih investicija. Druga najvažnija zemlja podrijetla izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj je dakle daleko je Austrija zbog ulaganja u bankarski sektor. Italija je isto tako najviše ulagala u hrvatski bankarski sektor, dok se Njemačka ističe zbog kupnje HT-a. (Diechmann, 2021.)

NR Kina prema tablici 7 nije jedan od značajnijih stranih investitora u Hrvatskoj. Države iz zapadne Europe su ponajviše ulagale u Hrvatsku, ali se najviše radi o akvizicijama i preuzimanjima. Dok su se europske kompanije pridonijele modernizaciji i poboljšanju bankarskog i telekomunikacijskog sustava u Hrvatskoj, kineske kompanije se mogu istaknuti s izgradnjom Pelješkog mosta, modernizacijom hotela na kontinentalnom dijelu zemlje i ulaganjem u novi proizvodni pogon za proizvodnju dijelova za avione. FACC AG je investirao u Hrvatsku 30 milijuna eura, s željom za kreiranjem do 600 radnih mjesta u proizvodnom pogonu za avionske dijelove. Iako je FACC AG austrijska kompanija, ista je kupljena od kineske kompanije China's Xi'an Aircraft Industry u 2009. godini.

5. ZAKLJUČAK

NR Kina se u posljednjih deset godina istaknula kao jedan od glavnih ekonomskih partnera Europske Unije i drugih europskih zemalja koje nisu članice EU. Pokazatelji koji mogu poduprijeti porast suradnje između EU i NR Kine su direktne strane investicije i trgovinska bilanca između dvaju dionika globalne ekonomije. Trgovinska razmjena prema podacima Eurostata je u porastu od 2010. godine, a NR Kina ostvaruje suficit u trgovinskim aktivnostima s EU. Pozitivan ishod trgovine s EU je jedan od razloga za rast direktnih stranih investicija. Kineske državne i privatne kompanije profitiraju zbog suradnje s europskim državama a najbolji dokaz profitabilne suradnje je suficit u trgovinskoj razmjeni. Velika profitabilnost u trgovini i mogućnost prijenosa znanja i tehnologija je dovelo do povećanja porasta direktnih stranih investicija u posljednjih deset godina. Kineske direktne strane investicije su porasle 2016. godine na 44 milijarde eura dok su 2009. godine prema Merics Institutu iznosile 1,9 milijarde eura. Gospodarska diplomacija i političko-ekonomske inicijative su omogućile veliki napredak investicijskih ulaganja i učvršćivanje veza između dva globalna faktora na ekonomskoj i političkoj sceni.

Povijest odnosa NR Kine i europskih zemalja seže u daleku prošlost, kada su europske zemlje surađivale s kineskim carskim dinastijama zbog lukrativnih putova svile, trgovina začina pa do Opijumskih ratova koji su imali tragične posljedice za stanovništvo. Putovi svile su postali inspiracija trenutnom kineskom predsjedniku Xi Jinpingu za kreaciju nove političko-ekonomske inicijative, koja se zove Jedan pojas, jedan put (engl. One Belt, One Road OBOR). Inicijativa je pokrenuta 2013. godine s ciljem povezivanja određenih azijskih i europskih zemalja s NR Kinom kao predvodnicom novih investicijskih projekata. Većina projekata koji su pokrenuti, financirani ili kreditirani su od strane Export-import bank of China ili Asian Infrastructure Investment Bank. Druga važna značajka u gospodarsko-diplomatskim odnosima europskih zemalja i NR Kine je 16+1 samit, koji se održava od 2012. godine. Samit se održava s 16 srednjoistočnih europskih zemalja i NR Kinom kao predvodnicom. Suradnja između 16 srednjoistočno europskih zemalja s NR Kinom je značajna iz razloga što se omogućuje bolja suradnja i koordinacija između sudionika samita u projektima važnim za gospodarstvo.

Inicijative od strane NR Kine na području gospodarske diplomacije su izazov za EU. Države koje su članice EU ili su na putu postanka članica mogu zatražiti ekonomsku pomoć NR Kine u kreditiranju strateški važnih projekata. Kineski izvori financiranja su lakše dostupni je su manje kontrole alociranja sredstava i transparentnost je na upitnim raznim.

Prilikom komparacije kineskih investicija u Njemačkoj i Francuskoj su vidljivi razlozi i korist koju ostvaruje NR Kina s povećanjem direktnih stranih investicija. Kineski investitori su zainteresirani za njemačku strojarску industriju zbog inovativnosti i preciznosti koja je zaštitni znak njemačke industrije. Njemačka je isto tako vodeća industrijska zemlja EU, a s obzirom na takvu činjenicu lako su uočljivi motivi kineskih investitora u preuzimanju njemačkih kompanija kao što su: Putzmeister, Medion i Kuka Grupa. Francuska je prepoznata od strane kineskih investitora zbog kapaciteta u poljoprivredi, turizmu i nuklearnoj energiji. Kineske državne banke i financijske institucije, kao što je SAFE ili Export-import bank, su već u strukturama francuskih hotela kao što je Hôtel du Collectionneur. Energetski sektor je isto tako važan za kineske investitore, što najbolje pokazuje gradnja novog nuklearnog bloka u Velikoj Britaniji u suradnji između francuskih i kineskih kompanija.

Suradnja između EU i NR Kine je neizbježna zbog važnosti oba faktora na globalnoj razini. Kineske investicije su pomogle u ekonomskom razvoju zemalja koje ne bi zadovoljile stroge kriterije za EU projekte. Problem se pojavljuje jer zemlje u razvoju nisu bile spremne poduzeti reforme i obvezati se na transparentnost kako zadovoljile standarde EU i ostvarile dugoročni razvoj. Kineska aktivnosti na investicijskom području za strateško važne europske projekte kao npr. u telekomunikacijskoj industriji je primjetna. Europske institucije za regulaciju tržišta bi trebale nadgledati i revidirati sve potencijalno sumnjive investicije koje bi mogle narušiti interese EU. Unatoč intenzivnoj investicijskoj politici NR Kine, EU treba nastaviti na privlačenju kineskih investicija jer donose prednosti kao što su povećanje proizvodnih kapaciteta. Balans između privlačenja novih ulaganja i zaštite vlastitih interesa je ključ uspjeha između dva aktera svjetske trgovinske razmjene.

POPIS LITERATURE

1. AEI (2022.), Kineske investicije u svijetu, [podatkovni dokument], preuzeto s <http://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>
2. Baker McKenzie & RHG (2017.), Rising Influence Assessing China's Record FDI Surge in North America and Europe [e-publikacija], preuzeto s https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2017/03/chinafdi/chinafdi_2017.pdf?la=en
3. Baker McKenzie & RHG (2022.), Trends and Spotlights of the Chinese Investment Landscape [e-publikacija], preuzeto s https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2022/02/fdi-china-report-2022-english.pdf?sc_lang=en&hash=054A2FD520CD9CB19224E661D8A777E8
4. Bieber, F. i Tzifakis, N. (2020.), The Western Balkans in the World: Linkages and Relations with Non-Western Countries, 1. izd., London: Routledge Taylor & Francis group
5. Blockmans, S. i Hu, W. (2019.), Systemic rivalry and balancing interests: Chinese investment meets EU law on the Belt and Road [e-publikacija], preuzeto s https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2019/03/PI_2019_04_SB-WH_EU-China_0.pdf
6. Bruche, G. i Wallner, B. (2013.), Dragons and Tigers Hunting in Germany: Chinese and Indian acquisitions of German firms 2002 – 2012 [e-publikacija], preuzeto s https://www.researchgate.net/publication/283568411_Dragons_and_tigers_hunting_in_Germany_Chinese_and_Indian_acquisitions_of_German_firms_2002-2012
7. Chizhikov, S., Dimitrev, A. i Kabylnskii, B. (2018.), Development of Foreign trade in Modern World: Innovations and Challenges, preuzeto s https://www.researchgate.net/profile/Dusko-Dimitrijevic/publication/329755884_CHINA'S_NEW_SILK_ROAD_-_THE_OPPORTUNITY_FOR_PEAFCFUL_WORLD_DEVELOPMENT/links/5fc4b7e9458515b7978a0936/CHINAS-NEW-SILK-ROAD-THE-OPPURTUNITY-FOR-PEAFCFUL-WORLD-DEVELOPMENT.pdf
8. Copper, J. F. (2016.), China's Foreign Aid and Investment Diplomacy, 1. izd., London: Palgrave Macmillan
9. Diechmann, J. I. (2021.), Foreign Direct Investment in the Successor States of Yugoslavia, 1. izd., Berlin: Springer Company

10. De Maio, G. (2020.), Playing with fire; Italy, China, and Europe [e-publikacija], preuzeto s https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/05/FP_20200519_playing_with_fire.pdf
11. Emerson, M., Billiang, H., Nag, R., Starr, F. i Vinokurov, E. (2019.), The Belt and Road Initiative in Central Asia and in the South Caucasus: The Perspectives of China, Russia, the European Union, India and the United States of America [e-publikacija], preuzeto s <http://www.emergingmarketsforum.org/wp-content/uploads/2019/02/Outside-In-Compilation-2018-12-21-FOR-WEB-WITH-HYPERLINKS.pdf>
12. Fang, C. i Nolan, P (2019.), Routledge handbook of the Belt and Road, 1. izd., London: Routledge Taylor & Francis group & China Social Science Press
13. Felbermayr, G., Goldbeck, M. i Sandkamp, A. (2019.), Feindliche Übernahme? Chinas Auslandsinvestitionen unter der Lupe [e-publikacija], preuzeto s <https://www.ifo.de/publikationen/2019/aufsatz-zeitschrift/feindliche-uebernahme-chinas-auslandsinvestitionen-unter-der>
14. Gao, N. i Schaaper, J. (2018), Chinese Foreign Direct Investment in France: Motivations and Management Style [e-publikacija], preuzeto s <https://www.erudit.org/fr/revues/mi/2018-v22-mi04797/1062499ar.pdf>
15. Goldberg, I., Branstetter, L., Goddard, J., G. i Kuriakose, S. (2008.), Globalization and Technology Absorption in Europe and Central Asia, 1. izd., Washington D.C.: World Bank
16. Gontika, T. (2021.), The One Belt One Road (OBOR) Initiative and the Port of Piraeus Understanding Greece's Role in China's Strategy to Construct a Unified Large Market, 1.izd., London: Routledge Taylor & Francis group
17. Haneman, T. i Huotari, M. (2015.), Chinese FDI in Europe and Germany. Preparing for a New Era of Chinese Capital [e-publikacija], preuzeto s https://rhg.com/wp-content/uploads/2015/06/ChineseFDI_Europe_Full.pdf
18. Hofmann, P. (2013.), The Impact of International Trade and FDI on Economic Growth and Technological Change, 1.izd., Berlin: Springer Company
19. IAI (2014.) Chinese Investments in Italy: Facing Risks and Grasping Opportunities [e-publikacija], preuzeto s <https://www.iai.it/sites/default/files/iaiw1419.pdf>
20. IAI (2015.), Is Europe to Benefit from China's Belt and Road Initiative? [e-publikacija], preuzeto s <https://www.iai.it/sites/default/files/iaiw1540.pdf>
21. IAI (2020.), Europe's Manoeuvring on 5G Technology: The Case of Italy [e-publikacija], preuzeto s <https://www.iai.it/sites/default/files/iaicom2067.pdf>

22. Karaskova, I., Bachuilska, A., Szunomar, A., Vladislavljev, S., Berzina-Černeková, U. A., Andrijauskas, K., Karindi, L., Leonte, A., Pejić, N. i Šebok, F.,(2020.), Empty shell no more: China's growing footprint in Central and Eastern Europe [e-publikacija], preuzeto s https://chinaobservers.eu/wp-content/uploads/2020/04/CHOICE_Empty-shell-no-more.pdf
23. Kratz, A., Zenglein, M. i Sebastian, G. (2021.), Chinese FDI in Europe 2020 Update. Mercator institute for China Studies [e-publikacija], preuzeto s <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2020-update>
24. Kratz, A., Zenglein, M., Sebastian, G. i Witzke M. (2022.), Chinese FDI in Europe 2021 Update. Mercator institute for China Studies [e-publikacija], preuzeto s <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2021-update>
25. Klapita, V. i Liu, X. (2018.), LOGI – Scientific Journal on Transport and Logistics [e-publikacija], preuzeto s <https://sciendo.com/article/10.2478/logi-2018-0007>
26. LeCorre, P. i Sepulchre, A. (2016.), China's offensive in Europe, 1. izd., Washington D.C.: Brookings Institution Press
27. Marić, K. i Matić, J. (2018.), Inozemna izravna ulaganja u Republiku Hrvatsku i usporedba s odabranim nerazvijenim zemlja, [e-publikacija], preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/289094>
28. Marijanović, D., Jovčić, E. i Stojanović D. (2021.), Ekonomija, preuzeto s <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0350-137X/2021/0350-137X2101001Q.pdf>
29. Matura, T. (2020.), China and Central Europe: Success or Failure?, 1. izd., Budimpešta: Dialóg Campus
30. Michalski, A. i Pan, Z. (2016.), Role Dynamics in a Structured Relationship: The EU–China Strategic Partnership [e-publikacija], preuzeto s https://www.researchgate.net/publication/309339868_Role_Dynamics_in_a_Structured_Relationship_The_EU-China_Strategic_Partnership_Role_Dynamics_in_the_EU-China_Strategic_Partnership
31. Mlinarić, D. (2020.), Konceptualni okvir gospodarske diplomacije [e-publikacija], preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/247700>
32. Moldicz, C. (2017.), China's attraction: The case of Central Europe, preuzeto s <https://sha.static.vipsite.cn/media/thinktank/attachments/7da37ad306f59ddc2d51ba10b0253085.pdf>

33. Musabelliu, M. (2017.), China's Belt and Road Initiative Extension to central and eastern European countries-sixteen nations, five summits, many challenges [e-publikacija], preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/274062>
34. Narula, R. i Lall, S. (2004.) Understanding FDI-Assisted Economic Development, 1. izd., London: Routledge Taylor & Francis group
35. Neuhaus, M. (2006.) The impact of FDI on economic growth, 1.izd., Berlin: Springer Company
36. Pepe, J. M. (2017). China's Inroads into Central, Eastern, and South Eastern Europe: Implications for Germany and the EU [e-publikacija], preuzeto s <https://dgap.org/en/research/publications/chinas-inroads-into-central-eastern-and-south-eastern-europe>
37. Rusche, C. (2021.) Chinesische Beteiligungen und Übernahmen 2020 in Deutschland [e-publikacija], preuzeto s <https://www.iwkoeln.de/studien/christian-rusche-chinesische-beteiligungen-und-uebernahmen-2020-in-deutschland-500563.html>
38. Seaman, J., Huotari, M. i Otero-Iglesias, M. (2017.) Chinese Investment in Europe [e-publikacija], preuzeto s https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/etnc_reports_2017_final_20dec2017.pdf
39. Sisek, B. (2005.) Strane izravne investicije u Hrvatskoj – uzroci neuspjeha [e-publikacija], preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/41472>
40. Tonchev, P. i Davarinou, P. (2017.) Chinese Investment in Greece and the Big Picture of Sino-Greek Relations [e-publikacija], preuzeto s https://idos.gr/wp-content/uploads/2017/12/Chinese-Investment-in-Greece_4-12-2017.pdf
41. EEAS, (2022.), EU-China relations. [e-publikacija], preuzeto s https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/EU-China_Factsheet_01Apr2022.pdf
42. WBG (2019.), Belt and Road Economics Opportunities and Risks of Transport Corridors [e-publikacija], preuzeto s <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/publication/belt-and-road-economics-opportunities-and-risks-of-transport-corridors>
43. Xin, C. (2019.) Foreign Direct Investment in Central and Eastern European Countries, preuzeto s [://china-cee.eu/wp-content/uploads/2020/06/B5_Foreign-Direct-Investment-in-Central-and-Eastern-European-Countries.pdf](https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2020/06/B5_Foreign-Direct-Investment-in-Central-and-Eastern-European-Countries.pdf)

44. Yu, H. (2016.) Motivation behind China's 'One Belt, One Road' Initiatives and Establishment of the Asian Infrastructure [e-publikacija], preuzeto s <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10670564.2016.1245894?needAccess=true>
45. Zhuang, G. (1993.) Tea, silver, opium and war: The international tea trade and Western commercial expansion into China in 1740-1840, 1. izd., Xiamen: Xiamen university press

POPIS TABLICA

Tablica 1. :Transportne rute za izvoz dobara iz NR Kine u EU.....	14
Tablica 2. :Kineske investicije po gospodarskim sektorima u Europi izražene u milijardama američkih dolara.....	20
Tablica 3. :Kineske investicije u Europi pod preispitivanjem zbog moguće ugroze strateških interesa	22
Tablica 4. :Top deset kineskih stranih direktnih investicija u Njemačku od 2000. do 2017. godine	27
Tablica 5. :Najveća kineske direktne strane investicije u Grčku od 2009. do 2017. godine...	33
Tablica 6. :Kineske direktne investicije prema sektorima u Srbiji u razdoblju od 2013. do 2020. godine	42
Tablica 7. :Direktne strane investicije u Hrvatskoj prema zemlji porijekla, u razdoblju od 1993. do 2021. godine, izraženo u EUR milijuna	48

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. :Godišnja trgovinska razmjena EU s NR Kinom u razdoblju od 2011 od 2021. 11	
Grafikon 2. :Dovršena kineska preuzimanja i pripajanja po regijama u 2021. godini 16	
Grafikon 3. :Godišnja vrijednost kineskih stranih direktnih investicija u EU-27 i UK u razdoblju od 2000. do 2020. godine u milijardama eura 17	
Grafikon 4. :Kineske direktne strane investicije (u razdoblju od 2000. do 2020.) u odabranim EU članicama i CEE11 zemljama u milijardama eura 19	
Grafikon 5. :Kineske direktne strane investicije prema karakteristikama ulaganja u Europi od 2012. do 2021. godine 21	
Grafikon 6. :Kineske direktne strane investicije u Njemačkoj od 2011. do 2020. godine 24	
Grafikon 7. :Direktne strane investicije u Njemačku iz NR Kine prema sektorima u razdoblju od 2011. do 2021. godine 26	
Grafikon 8. :Trgovinska bilanca Njemačke s NR Kinom u 2021. godini izražena u milijardama eura. 28	
Grafikon 9. :Kineske direktne strane investicije u Francuskoj, izražene u milijardama američkih dolara u razdoblju od 2011. do 2021. godine 29	
Grafikon 10. :Razlozi stranih direktnih ulaganja u Francusku od strane kineskih kompanija na uzorku od 17 kompanija 31	
Grafikon 11. :Direktne strane investicije iz NR Kine u Grčku u razdoblju od 2010. do 2021. godine (USD milijuna) 35	
Grafikon 12. :Direktne strane investicije iz NR Kine prema Italiji u razdoblju od 2010. do 2020. godine (milijuni USD) 37	
Grafikon 13. :Kineske direktne strane investicije (uključuju Hong Kong, Tajvan i NR Kinu) u Srbiju, u razdoblju od 2010. do 2020. godine 40	
Grafikon 14. :Kineske direktne strane investicije u Crnoj Gori u razdoblju od 2006. do 2020. godine 44	
Grafikon 15. :Direktna strana ulaganja iz NR Kine prema Hrvatskoj u razdoblju od 2010. do 2021. godine 47	

ŽIVOTOPIS KANDIDATA

Osobne informacije

Ime i prezime	Andrija Blažević
Datum rođenja	20.09.1997
Adresa stanovanja	I. Rebro 27
Kontakt broj	091 221 9342
E-mail adresa	andrija.blazevic97@gmail.com

Radno iskustvo

Vela Plaža d.o.o	2015-trenutno	Voditelj poduzeća za trgovinu i ugostiteljstvo
------------------	---------------	--

Obrazovanje

Prva ekonomska škola Zagreb	2012-2016
Ekonomski fakultet, Sveučilište Zagreb	2016-trenutno
Vodnikova škola stranih jezika, engleski jezik razina B1	2013-2016
Vodnikova škola stranih jezika, njemački jezik razina A2	2019-trenutno

Jezici

Hrvatski jezik	Materinji jezik
Engleski jezik	B1 razina
Njemački jezik	A2 razina

Osobne vještine:

- iskustvo u radu s Microsoft Office paketom (Power Point, Excel, Word)
- dobre prezentacijske vještine
- fleksibilnost i organiziranost
- sklonost timskom radu

Vozačka dozvola:

- B kategorija - automobil
- Voditelj brodice – B kategorija